

Crisisnota voorjaar 2020

Inhoud

Inleiding	2
Programma's	4
Programma 1. Bestuur en organisatie.....	4
Programma 2. Ruimte	9
Programma 3. Economie	15
Programma 4. Leefbaarheid en onderwijs	17
Programma 5. Sociaal domein	25
Financiële overzichten.....	33
Uitgangspunten	33
Financieel meerjarenperspectief.....	35
Algemeen.....	35
Opbouw financieel meerjarenperspectief	35
Ontwikkelingen meerjarenperspectief.....	36
Voorgestelde aanmeldingen	38
Algemene reserve.....	38
Liquiditeitenplanning.....	40
Raadsvoorstel.....	42
Bijlage 1: Honoreren aanmeldingen per programma	43
Bijlage 2: Niet te honoreren aanmeldingen per programma	44
Bijlage 3: Overzicht reserves en voorzieningen.....	45

Inleiding

De coronacrisis raakt onze samenleving op ongekende wijze. Alle lagen van de samenleving worden hard geraakt door de coronamaatregelen. Wij zullen onszelf in deze crisistijd opnieuw moeten uitvinden, wanneer we een antwoord willen hebben op alle onzekerheden die zich voordoen. We hebben daarvoor geen pasklare antwoorden. We weten wel dat het anders zal gaan dan voorheen. Het college van burgemeester en wethouders is snel in actie gekomen om ondersteunende maatregelen te treffen. Een voorbeeld hiervan is het opschorten van de betalingsverplichtingen van onze lokale ondernemers. Ook de ambtelijke organisatie heeft flexibel en snel gereageerd op de veranderde omstandigheden in deze crisisperiode. Vanwege deze onduidelijke en verwarrende tijd heeft het college ervoor gekozen om de informatievoorziening nu anders in te richten en de gemeenteraad een crisisnota te presenteren. Deze crisisnota ligt nu voor u.

Waarom een crisisnota?

De coronacrisis heeft grote invloed op het beleid en de financiën van onze gemeente. We maken, noodgedwongen, andere keuzes dan we vooraf bedacht hebben. Keuzes die ook forse financiële gevolgen hebben en mogelijk de doelstellingen uit de programmabegroting beïnvloeden. We moeten ook vaststellen dat we de uitdagingen waar we nu voor staan niet alleen kunnen oplossen. Compensatieregelingen vanuit het Rijk naar gemeenten zijn essentieel. Op dit moment is er nog geen duidelijkheid over dergelijke regelingen. Daarom hebben wij ervoor gekozen om dit jaar een crisisnota in plaats van een voorjaarsrapportage te maken. Het doel is om inzicht te geven in de financiële gevolgen en de gevolgen voor de doelstellingen die genoemd zijn in de programma's. Dit inzicht zorgt ervoor dat we *in control* komen en geeft ons, met elkaar, de basis om verder te kijken naar mogelijkheden na de coronacrisis.

Wat kunt u in deze crisisnota verwachten?

In deze nota proberen we inzicht te geven in de maatschappelijke en financiële gevolgen van de crisismaatregelen voor onze gemeente; zowel voor onze organisatie als voor onze inwoners en ondernemers. Wat betekent de crisis voor de taakuitvoering van de gemeente: welke keuzes moeten worden gemaakt en wat zijn de gevolgen voor onder andere de gemeentelijke inkomsten? Daarnaast is deze nota een voorbereiding op de begroting 2021 en de kadernota 2021 die later dit jaar uitkomen. Ook geeft de nota een actueel beeld van de huidige financiële situatie. Verder presenteren we de onontkoombare bijstellingen van budgetten en kredieten vanaf 2020.

Er zijn nog veel onzekerheden, waar we de komende tijd meer duidelijkheid over verwachten in onder andere de meicirculaire. De (financiële) omvang en de uiteindelijke duur van de lokale en landelijke coronamaatregelen is op dit moment nog onduidelijk.

Indeling en opbouw crisisnota

We beschrijven eerst de maatschappelijke en financiële effecten van de coronacrisis. Ook schetsen we beknopt de financiële ontwikkeling in het voorjaar in vergelijking met de vastgestelde begroting. Gelet op de termijn van de landelijke coronamaatregelen houden we september aan als tijdsperiode. We rapporteren in deze crisisnota alleen de afwijkingen ten opzichte van de programmadoelstellingen die in de programmabegroting staan. Om de opdracht af te bakenen laten we het beleid dat op koers ligt achterwege. We gebruiken de programmastructuur van onze programmabegroting 2020 met een opbouw van de programma's 1 tot en met 5 en de volgende aandachtspunten:

- a. financiële ontwikkeling in het voorjaar in vergelijking met de vastgestelde begroting;
- b. gevolgen coronavirus en fase 2 nazorg;
- c. relatie programmadoelstellingen en gevolgen coronavirus;
- d. extra kosten corona (in beeld brengen eerste kosten van de crisis);
- e. overzicht te honoreren aanmeldingen.

Daarna geven we de opbouw van het financieel meerjarenperspectief weer. De opbouw van dit hoofdstuk is gelijk aan andere jaren in de kadernota's. Hierbij komen de kaders (uitgangspunten), opbouw financieel perspectief, ontwikkelingen meerjarenperspectief en voorgestelde aanmeldingen per programma aan de orde. Daarnaast schenken we hier aandacht aan de reservepositie en de liquiditeitenplanning. Deze crisisnota laten we vaststellen door de raad, inclusief een begrotingswijziging. De inhoud van de beslispunten in het raadsbesluit is een onderdeel van deze crisisnota.

In bijlage 1 en 2 vindt u de totaaloverzichten van wel en niet gehonoreerde aanmeldingen. We presenteren per programma de gehonoreerde aanmeldingen. De niet gehonoreerde aanmeldingen betrekken we bij de integrale afweging in de kadernota 2021 later dit jaar. Verder laten we in bijlage 3 een gedetailleerd overzicht zien van de reserves en voorzieningen met een specificatie van de 'reserve onderhanden werk'.

Planning van het financiële proces

De uitreiking van de stukken is gepland op 3 juni. Daarna volgt het proces van Petear op 15 juni. De besluitvorming is gepland voor de raadsvergadering van 29 juni en 1 juli.

College van burgemeester en wethouders,

Fred Veenstra, burgemeester
Jos Boerland, wethouder
Luciënne Boelsma, wethouder
Irena Groeneveld, wethouder
Roel de Jong, wethouder
Frans Veltman, wethouder
Ditta Cazemier, gemeentesecretaris

Programma's

Programma 1. Bestuur en organisatie

a. Financiële ontwikkeling in het voorjaar in vergelijking met de vastgestelde begroting

Vanuit het programma Bestuur en organisatie zijn geen grote afwijkingen te melden t.o.v. de vastgestelde begroting.

b. Gevolgen coronavirus en fase 2 nazorg

1.2 Dienstverlening en communicatie

Dienstverlening

De coronacrisis heeft geen grote gevolgen voor onze dienstverlening. Gedurende de crisis zijn wij tijdens de normale openingstijden telefonisch bereikbaar. Veel zaken kunnen digitaal geregeld worden. Voor persoonlijke dienstverlening zijn wij in Joure tijdens de normale openingstijden bereikbaar. Hiervoor zijn in de hal en bij de balies maatregelen getroffen waardoor de dienstverlening normaal door kan gaan. De beide servicepunten zijn tijdelijk gesloten. Er komen op dit moment minder bezoekers dan normaal. Daardoor verwachten wij in de tweede helft van dit jaar een piek in het baliebezoek. Dit geldt overigens ook voor naturalisaties (tijdelijke stop) en voltrekkingen van huwelijken en geregistreerde partnerschappen. Minder handelingen op dit moment betekent ook minder inkomsten. Wij verwachten dat dit in de tweede helft van dit jaar (grotendeels) weer zal aantrekken. Omdat de dorpshuizen en bibliotheken gesloten zijn loopt de proef met dienstverlening op maat flinke vertraging op. De proef moet minimaal zes maanden worden gehouden om conclusies te kunnen trekken. Daardoor kan afronding dit jaar niet meer plaatsvinden. Wel wordt doorgewerkt aan de voorbereidingen zodat we met de proef kunnen beginnen zodra dit mogelijk is.

Communicatie

Er wordt veel inzet gevraagd voor wat betreft de communicatie rond de coronacrisis. Door het uitvallen van sommige andere activiteiten, de vertragende werking van de coronacrisis op sommige projecten van andere afdelingen en het draaien van extra uren kan dit tot nu toe binnen de eigen organisatie worden opgevangen. Daardoor kan communicatie, ondanks de huidige omstandigheden, vooralsnog haar bijdrage leveren aan de activiteiten en projecten die wel doorgang vinden. Het project 75 jaar vrijheid is niet doorgegaan. De voorbereiding was al voor een groot deel afgerond. De meeste evenementen kiezen voor uitstel. Zij mogen hun subsidie in het kader van dit project houden. Dat geldt ook voor organisatoren die hun evenement noodgedwongen moesten annuleren. Zij mogen het bedrag dat al aan voorbereiding is uitgegeven houden. Alles overziend verwachten wij nauwelijks of geen meevallers op het budget.

1.3 Openbare orde en veiligheid

De coronacrisis vraagt een strakke landelijke, regionale en lokale crisisorganisatie. Lokaal hebben wij een gemeentelijk crisisteam opgericht, waarin de belangrijkste bestuurlijke en ambtelijke disciplines zijn vertegenwoordigd. Vanuit dit team worden de landelijke en regionale maatregelen vertaald naar de gemeentelijke situatie en worden processen aangestuurd. Vanuit de samenleving worden veel praktische vragen gesteld over wat wel en niet mag. Juiste interpretatie van de noodverordening en de afspraken is essentieel en vergt grote inzet van medewerkers.

Wij zien een (tijdelijke) verschuiving in de openbare ordetaken van gemeente en politie. Nu de horeca is gesloten en evenementen niet doorgaan, is de inzet van toezichthouders en politie vooral gericht op naleving van landelijke maatregelen en de noodverordening. Er wordt een fors beroep op de toezichthouders gedaan. Er is periodiek overleg over hun inzetbaarheid. De beperkte bezetting maakt dat keuzes moeten worden gemaakt. Daarnaast lijkt er een toename te ontstaan van (dreigende) escalaties, doordat de spanningen binnen kwetsbare gezinnen oplopen. Met ons sociaal wijkteam, de zorgpartners en de veiligheidspartners blijven wij hier alert op.

1.4 APV en bijzondere wetten

De coronacrisis zorgt op dit moment voor een (tijdelijke) verschuiving van werkzaamheden. Evenementen, festivals en markten gaan niet door. Daar staat tegenover dat wij veel vragen krijgen over nieuwe initiatieven en de toekomstige situatie. Reeds geplande evenementen waarvoor al een vergunning was verleend gaan niet door met een teruggave van betaalde leges tot gevolg.

1.5 Bedrijfsvoering

De huidige situatie waarin veelal vanuit huis wordt gewerkt en bedrijven soms minder bereikbaar of zelfs gesloten zijn maakt dat wij alert moeten blijven op de procedures rond inkoop en aanbestedingen. Het niet tijdig en rechtmatig contracteren van overheidsopdrachten heeft namelijk gevolgen voor o.a. de jaarrekeningcontrole. Dat kan uiteindelijk weer gevolgen hebben voor de accountantsverklaring. De procedures rond inkoop en aanbesteding zijn waar nodig aangepast. Gedacht moet worden aan verlenging van termijnen, opname van een zogenaamde coronaclausule in voorwaarden en aanpassing van een lopende overeenkomst wegens bijzondere omstandigheden. Om onze organisatie draaiende te houden leunen wij zwaar op de mogelijkheden die ICT ons biedt om thuis te werken, te overleggen en te vergaderen. Ook loopt een aantal geplande projecten vertraging op. Dit leidt tot extra kosten.

c. Relatie programmadoelstellingen en gevolgen coronavirus

Bestuur

Doelstelling

Naast de reguliere bestuurstaken en de correcte uitvoering van wet- en regelgeving zal het college doorgaan met het proactief ontwikkelen van visies op de toekomst van de diverse beleidsterreinen.

Algemeen

De coronacrisis heeft van het ene op het andere moment op vrijwel elk terrein veel inzet gevraagd van de medewerkers. Plotseling moesten allerlei maatregelen worden bedacht en doorgevoerd om onze gemeente als bedrijf gaande te houden binnen de nieuwe regels. Dat kost tijd en energie die daardoor niet beschikbaar is voor ander noodzakelijk werk. Er moeten simpelweg prioriteiten worden gesteld. Daardoor zijn een aantal onderwerpen ten opzichte van de planning iets in de tijd verschoven. De lange termijn agenda zal hieraan worden aangepast.

Visie De Fryske Marren 2020-2030

Een plan van aanpak is in voorbereiding. Uitgegaan wordt van begeleiding door een extern bureau. De oorspronkelijke planning van kwartaal 3 2020 blijkt niet haalbaar. We hebben de planning aangepast van het naar kwartaal 1 2021.

Huisvestingsplan voor centrale huisvesting van bestuur en organisatie op Herema State

We hebben de planning aangepast van kwartaal 1 naar kwartaal 3 2020. Het traject met omwonenden en de raad vraagt zorgvuldigheid.

Jongeren betrekken bij gemeentelijke thema's

De gemeenteraad is in gesprek om samen met welzijnsorganisatie Sociaal Werk De Kear projecten op scholen te starten die gaan over jeugdparticipatie.

De Fryske Marren is een "regenbooggemeente"

Planning vanwege coronacrisis verschoven van kwartaal 2 naar kwartaal 3 dit jaar.

Visie op internationale betrekkingen en de toegevoegde waarde van de gemeentebanden met Drolshagen en Medias

De afronding hiervan is verschoven naar kwartaal 3 van dit jaar. In het kwartaal 1 2021 kan besluitvorming plaatsvinden.

Bepalen toekomstige positie rekenkamercommissie

De rekenkamercommissie werkt op dit moment aan twee onderzoeken. Daarnaast zal er op korte termijn een voorstel over de toekomst van deze commissie aan de raad worden voorgelegd. Dit ligt op schema.

Voortgang collegeonderzoek professionaliseren werkprocessen

In december 2019 heeft het college de raad geïnformeerd over het doeltreffendheidsonderzoek naar het optimaliseren van werkprocessen dat in 2020 plaatsvindt. Hieronder leest u over de voortgang van dit onderzoek. Goede procesbeschrijvingen zijn de basis voor een professionele Administratieve Organisatie en Interne Controle (AO-IC). De afgelopen maanden is bij de zes afdelingen (inmiddels achttien teams) geïnventariseerd welke werkprocessen er zijn, welke daarvan zijn beschreven en of de beschrijving voldoet aan de afgesproken richtlijnen.

De stand van zaken

Bij de inventarisatie zijn 448 werkprocessen benoemd. Elf van de achttien teams hebben de inventarisatie nog niet afgerond dus het werkelijk aantal werkprocessen ligt nog hoger. Voor 89% van deze werkprocessen bestaat een vorm van procesbeschrijving. 25% is beschreven volgens de afgesproken richtlijnen, 64% op een andere manier. Het aantal van 448 lijkt veel. Hier moet wel bij vermeld worden dat één proces uit meerdere (soms wel twintig) deelprocessen kan bestaan. Deze zijn afzonderlijk meegeteld.

Conclusie

Er zit veel verschil in de stand van zaken per team. Teams die wat verder zijn hebben veelal hulp van derden gevraagd, zoals een extern bureau, een stagiair of een collega van een andere afdeling. Geen van de teams is al aan het toetsen van de werkprocessen toe. Het plan om de werkprocessen te professionaliseren blijkt niet bij iedereen bekend te zijn. Op verschillende plaatsen in de organisatie is men wel bezig met de werkprocessen maar niet allemaal met hetzelfde doel en ook niet op dezelfde manier. Het koppelen van de werkprocessen aan het interne controle plan is daarnaast erg belangrijk voor het "In Control Statement". Gelet op het voorgaande en het belang zal dit onderwerp in het directieoverleg nader worden besproken.

d. Extra kosten corona (in beeld brengen eerste kosten van de crisis)

De totale extra kosten corona in het programma 1 Bestuur en organisatie bedragen € 403.000. Zie voor een specificatie bijlage 4 (vertrouwelijk). De financiële gevolgen van de extra kosten coronavirus voor de programma's 1 tot en met 5 zijn verwerkt in het overzicht algemene reserve (bladzijde 39).

e. Overzicht te honoreren aanmeldingen

Nr. x € 1.000		2020	2021	2022	2023	2024
Programma 1 Bestuur en Organisatie						
1	Reiskostenvergoeding raadsleden binnen de gemeente	-20	-20	-20	-20	-20
2	Aanbesteding jaarrekeningcontroles vanaf 2020	-20	-40	-40	-40	-40
3	Premie verzekeringen	-33	-33	-33	-33	-33
4	Medewerker Personeels- en salarisadministratie	-19	-37	-37	-37	-37
5	Verhoging Arbobudget	-44	-20	-20	-20	-20
6	Gemeentearchivaris	-21	-42	-42	-42	-42
7	Uitbreiding helpdesk	-30	-59	-59	-59	-59
Totaal		-187	-251	-251	-251	-251
Waarvan: ten laste van de algemene reserve (incidenteel)		-	-	-	-	-
Waarvan: ten laste van exploitatie (structureel)		-187	-251	-251	-251	-251

1. Reiskostenvergoeding raadsleden binnen de gemeente

In het Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers is vanaf 1 januari 2019 een artikel toegevoegd waardoor raadsleden aanspraak kunnen maken op een vergoeding voor reiskosten voor het bijwonen van vergaderingen van de gemeenteraad en voor reis- en verblijfkosten die binnen de gemeente gemaakt worden voor de uitoefening van de functie (artikel 3.1.7. Reiskostenvergoeding).

In de periode van 1 januari 2019 tot aan heden is hier door meerdere raadsleden gebruik van gemaakt. De kosten variëren uiteraard per raadslid, maar gemiddeld gaat het in dit eerste jaar om een declaratie van € 550 per raadslid.

2. Aanbesteding jaarrekeningcontroles vanaf 2020

De huidige overeenkomst met de accountant liep tot en met boekjaar 2019. De raad is opdrachtgever van de accountant. Voor de jaarrekeningcontroles van de komende jaren is een Europese aanbestedingsprocedure doorlopen. Dit traject is afgerond en de raad heeft hierover op 15 april 2020 een besluit genomen. De contractprijs voor de accountantscontrole vanaf de jaarrekening 2020 (€ 105.000) is toegenomen ten opzichte van de afgelopen periode (€ 65.000).

3. Premie verzekeringen

De polis van de brandverzekering liep tot 1 januari 2020. Eind vorig jaar is er een Europese aanbesteding van de brandverzekering geweest. Een brandverzekering komt vaak tot stand doordat verschillende verzekeraars allemaal voor een aandeel het risico willen verzekeren. Gezien de huidige marktontwikkelingen was een verhoging van de premie te verwachten. Vanwege de beperkte capaciteit in de brandverzekeringsmarkt was er een risico dat de brandverzekering niet voor 100% 'volgetekend' werd. Er waren voldoende inschrijvers voor 100% dekking. De premie is verhoogd met ruim 10%.

De polis van de bedrijfswagenparkverzekering liep eveneens tot 1 januari 2020. De markt van de bedrijfswagenparkverzekering is ook vrij gering. In vrijwel alle Europese aanbestedingen van de bedrijfswagenparkverzekering waren er in de afgelopen periode maximaal twee inschrijvers. Wij hebben met een meervoudige onderhandse aanbesteding drie partijen uitgenodigd voor het doen van een offerte. De laagste inschrijver bood een premie die 50% hoger is dan de premie die wij tot 1 januari 2020 betaalden.

4. Medewerker personeels- en salarisadministratie

Na de fusie is de formatie voor de personeel- en salarisadministratie (psa) fors ingekrompen; vooruitlopend op een te verwachten kostenbesparing in verband met digitaliseren van de werkprocessen. De besparing op de formatie heeft er echter juist toe geleid dat de ontwikkeling van de digitalisering niet voldoende van de grond is gekomen. Daarnaast is een nieuw salarissysteem ingevoerd dat (nog) niet optimaal kan worden ingezet door de te krappe bezetting. Voor de verdere ontwikkeling van het systeem wordt nu externe capaciteit ingehuurd. Een uitbreiding van de psa-capaciteit van 1,95 fte naar 2,5 fte is noodzakelijk om de continuïteit van de salarisverwerking te borgen. Dit komt overeen met de bezetting op vergelijkbare gemeenten op de onderdelen personeelsadministratie, salarisadministratie en functioneel beheer.

Met een uitbreiding van de formatie naar 2,5 fte kunnen we het volgende realiseren:

- Het verminderen van de externe inhuur van een salarisadministrateur (0,22 fte).
- Het verminderen van de externe inhuur van een functioneel beheerder (0,22 fte).
- Ruimte om de digitalisering van de personele processen verder te ontwikkelen.
- Ruimte om de P&O-processen te beschrijven en de basis op orde te brengen.
- Minder kwetsbaar op het gebied van het draaien van de maandelijkse salarisrun.

5. Verhoging arbobudget

In 2020 worden naast de structureel uit te voeren arbotaken zoals verzuimbegeleiding en re-integratiebegeleiding, incidenteel ook de wettelijk verplicht gestelde periodiek medische onderzoeken bij de medewerkers van de buitendienst uitgevoerd. Ook wordt een Risico, Inventarisatie & Evaluatie op Herema State en Woudstate uitgevoerd. Hiervoor is incidenteel een extra bedrag nodig van € 24.000.

Daarnaast wordt vanaf 2020 de coördinatie van de bedrijfshulpverlening (opleidingen) voor de binnen- en buitendienst centraal opgepakt en bekostigd. Omdat het hier niet gaat om functiegerichte opleidingen maar opleidingen die voortkomen uit een wettelijke verplichting op grond van de Arbeidsomstandighedenwet, moeten de kosten van deze opleidingen voor de hele organisatie (binnen- en buitendienst) ondergebracht worden in het centraal arbobudget. Voor de buitendienst komen deze kosten tot nu toe ten laste van het opleidingsbudget ruimtelijk beheer (buitendienst). Hierdoor wordt het ruimtelijk beheer budget structureel overschreden met € 20.000 en kunnen er minder functiegerichte opleidingen gevolgd worden door de medewerkers. Het arbobudget dient structureel verhoogd te worden met € 20.000.

In totaal dient het arbobudget met € 44.000 verhoogd te worden, waarvan structureel € 20.000 en incidenteel voor 2020 € 24.000.

6. Gemeentearchivaris

In 2018 is het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) gestart met de actualisatie van de Archiefwet. Omdat de huidige wetgeving zich vooral op papier richt, wordt de Archiefwet aangepast aan de digitale ontwikkelingen. De gewijzigde Archiefwet verplicht decentrale overheidsorganen een archivaris aan te stellen met kennis van zaken. Het is niet gelukt om dit in samenwerking met een buurgemeente op te pakken. Om een gemeentearchivaris voor De Fryske Marren te realiseren wordt er budget aangevraagd voor drie jaar. Na drie jaar wordt een definitief besluit genomen, waarbij uitgangspunt is dat een en ander binnen de bestaande formatie wordt opgelost.

7. Uitbreiding helpdesk

Door toename in het gebruik van mobiele telefoons, tablets en laptops is de beheerslast sterk toegenomen bij ICT, met name bij de helpdesk. Daarnaast moet de bezetting bij de helpdesk van 8.00 tot 17.00 uur gegarandeerd worden.

Om de interne, maar daarmee indirect ook de externe, dienstverlening van De Fryske Marren niet in gevaar te brengen, blijft er extra capaciteit op de helpdesk noodzakelijk. Al enkele jaren huren we bij de helpdesk één fte in om de toegenomen ondersteuning aan de collega's het hoofd te kunnen bieden. Het is te voorzien dat met de huidige ICT-ontwikkelingen de behoefte aan de extra menscapaciteit niet afneemt. De verwachting is dat dit eerder gaat toenemen.

De financiële gevolgen van deze te honoreren aanmeldingen zijn verwerkt in het overzicht opbouw financieel meerjarenperspectief (bladzijde 35) en het overzicht algemene reserve (bladzijde 39).

Programma 2. Ruimte

a. Financiële ontwikkeling in het voorjaar in vergelijking met de vastgestelde begroting

Vanuit het programma Ruimte zijn geen grote afwijkingen te melden in vergelijking met de vastgestelde begroting.

b. Gevolgen coronavirus, en fase 2 nazorg

Duurzaamheid

Door de coronacrisis zijn fysieke bijeenkomsten en overleggen niet mogelijk. Hierdoor verlopen de trajecten rondom de herijking van zowel het zonneveldenbeleid als de duurzaamheidsambities stroperig. We moeten inwoners en andere belanghebbenden op een andere manier bij het beleid betrekken. Dit doen we onder andere via social media. Dit brengt extra kosten met zich mee omdat we een mediabedrijf inhuren.

Doordat fysieke bijeenkomsten niet mogelijk zijn heeft het NPRES (Nationaal Programma Regionale Energiestrategie) besloten dat de deadlines voor de concept-RES (Regionale Energiestrategie) en de RES 1.0 worden verschoven. Voor de concept-RES heeft dit geen gevolgen gehad; de gemeenteraad heeft op 13 mei 2020 al ingestemd met de concept-RES. Voor de RES 1.0 betekent dit dat er extra tijd is voor het proces. De nieuwe datum voor de RES 1.0 is 1 juli 2021.

In verband met de anderhalvemeterregel hebben we alle adviesgesprekken in het kader van Tûk Wenjen stopgezet. We keren op dit moment dus ook geen subsidies uit.

Omgevingsvergunningen

In de eerste drie maanden van 2020 zijn er geen noemenswaardige wijzigingen voor wat betreft het aantal verleende omgevingsvergunningen. Van een verminderd aantal aanvragen is nog geen sprake. Als de crisis doorzet, verwachten wij echter wel dat nieuwbouwprojecten zullen stagneren. Het is immers een soort van wetmatigheid dat in tijden van crisis het vertrouwen in de economie daalt en dat bedrijven en particulieren geneigd zijn grote uitgaven uit of af te stellen. Wij verwachten dat wij als gevolg daarvan minder leges zullen ontvangen.

Openbare ruimte (team wijkoverschrijdend beheer en team wijkbeheer)

Om de anderhalvemeterregel tussen de werknemers onderling te kunnen realiseren, wordt er apart naar de werklocaties gereden. Hierdoor is er naast gebruik van eigen auto's ook de inzet van extra auto's noodzakelijk. Daarnaast zijn er extra keten en wc's ingehuurd.

We maken meer kosten voor de afvalverwerking. Op de eerste plaats komt dit doordat er veel meer aanbod is van afval. Op de tweede plaats vergt de verwerking ervan inzet van meer personeel in verband met de anderhalvemeterregel.

Grondexploitaties

Grondexploitaties zijn meerjarige projecten, waarbij tussentijdse tegenvallers (en ook meevallers) niet direct effect hoeven te hebben op de resultaten (c.q. jaarrekening) van een bepaald boekjaar. Dit geldt niet voor verliesgevende plannen of plannen die door de crisis verliesgevend zouden worden. Zodra een exploitatie een te verwachten verlies laat zien moeten we een voorziening treffen. Deze dotatie aan de voorziening komt ten laste van het boekjaar. Het is op dit moment onbekend wat de effecten van de coronacrisis zullen zijn voor het grondbedrijf. Zoals ook onder het kopje 'omgevingsvergunningen' is aangegeven is het een soort van wetmatigheid dat in tijden van crisis het vertrouwen in de economie daalt en dat grote investeringen worden uitgesteld. Het is dan ook te verwachten dat de verkopen tijdelijk een terugval zullen laten zien. Om een indruk te krijgen van de mogelijke effecten hiervan zijn met een quickscan alle vijftien individuele grondexploitaties globaal doorgerekend op basis van twee scenario's.

Scenario 1 waarbij ervan wordt uitgegaan dat er in de rest van 2020 nog 50% van de dit jaar nog te verkopen grond verkocht zal worden en scenario 2 (worstcasescenario) waarbij dit jaar helemaal geen bouwgrond meer verkocht zal worden en de komende twee jaren slechts 50% van de prognoses. Bij het uitwerken hebben we rekening gehouden met de verkopen die dit jaar al gerealiseerd zijn. Tot halverwege april zijn namelijk al zeventien woningbouwkavels en bijna 9.000 m² bedrijfsgrond verkocht.

In de quickscan is gefocust op eventuele noodzakelijke mutaties in de voorziening en ook eventuele (verplichte) tussentijdse winstnemingen. Deze twee elementen bepalen namelijk voor het grootste deel het exploitatieresultaat van de grondexploitaties in dit boekjaar. Het is overigens goed te vermelden dat we bij grondexploitaties de te verwachten winsten wel berekenen, maar dat we die niet opnemen in de begroting van de gemeente.

De uitkomst van de quickscan is dat bij scenario 1 wel een bedrag aan de voorziening zou moeten worden toegevoegd, maar dat dit wordt gecompenseerd door (verplichte) tussentijdse winstnemingen. In scenario 2 zou er een bedrag aan de voorziening moeten worden toegevoegd. Dit wordt deels gecompenseerd door verplichte tussentijdse winstnemingen. Zoals al aangegeven is het op dit moment niet duidelijk wat de precieze weerslag van de coronacrisis op het grondbedrijf zal zijn. In de loop van het jaar zal hier meer duidelijkheid over ontstaan.

Naast grondverkoop realiseert het grondbedrijf inkomsten via verpachtingen. Dit betreft verpachtingen van agrarische grond. We factureren deze verpachtingen jaarlijks in oktober. Gezien de aard van deze verpachtingen en het feit dat de facturering pas laat in het jaar plaatsvindt, voorzien wij geen effecten van het coronavirus op de begrote inkomsten.

c. Relatie programmadoelstellingen en gevolgen coronavirus

Duurzaamheid

Doelstelling

We werken aan een duurzame gemeente in 2030 en nemen onze verantwoordelijkheid binnen de opgaven en taken van de energietransitie.

Doordat er geen adviezen plaatsvinden vanuit Tûk Wenjen verstrekken we op dit moment ook geen subsidies. Dit zal gevolgen hebben voor het verduurzamen van de particuliere woningen in De Fryske Marren.

Vastgoed

Ook dit jaar was ons doel om het maatschappelijk en financieel rendement van ons vastgoed verder te verbeteren. Met de gedwongen sluiting van veel gebouwen halen we deze doelstelling in 2020 niet. Er is geen maatschappelijk rendement als een gebouw gesloten is en het is de vraag of onze huurders aan hun huurverplichtingen kunnen voldoen. De omzet van de gebouwen die we zelf exploiteren is tijdens de sluiting nihil. We gaan hier onder programma 4 verder op in.

Verkeer

Doelstelling

We willen een doelmatig, veilig en duurzaam verkeers- en vervoerssysteem realiseren.

Door de coronacrisis reizen mensen minder en maken mensen dus ook minder gebruik van het openbaar vervoer. Mede daarom en door de getroffen maatregelen ter voorkoming van verspreiding van het coronavirus rijden bussen in Friesland een aangepaste dienstregeling. De aangepaste dienstregeling is te vergelijken met een zondagsdienstregeling.

De coronacrisis leidt tot uitstel of afstel van de geplande verkeerseducatie-activiteiten uit het vastgestelde actieplan gedragsbeïnvloeding verkeersveiligheid 2020.

Dit leidt mogelijk tot minder uitgaven voor verkeerseducatie, maar dit gaat om een relatief klein bedrag. Het vervallen van de geplande verkeerseducatie-activiteiten uit het actieplan draagt uiteraard niet bij aan het bereiken van de doelstelling. Dit geldt ook voor het niet kunnen continueren van de permanente verkeerseducatie.

Grondexploitatie

Doelstelling

Wij zetten ons in voor een commerciële exploitatie van gronden en het juridisch borgen van grondgerelateerde contracten.

Het op voorhand doorrekenen van mogelijke effecten van het coronavirus past binnen deze doelstelling. We blijven, rekening houdend met de economische omstandigheden, inzetten op een zo optimaal mogelijk resultaat voor de grondexploitaties.

d. Extra kosten corona (in beeld brengen eerste kosten van de crisis)

De totale extra kosten corona in het programma 2. Ruimte bedragen € 679.000. Zie voor een specificatie bijlage 4 (vertrouwelijk). De financiële gevolgen van de extra kosten coronavirus voor de programma's 1 tot en met 5 zijn verwerkt in het overzicht algemene reserve (bladzijde 39).

e. Overzicht te honoreren aanmeldingen

Nr. x € 1.000		2020	2021	2022	2023	2024
Programma 2 Ruimte						
8.	Formatie milieutaken	-42	-84	-84	-84	-84
9.	Areaaluitbreiding wegen	-35	-35	-35	-35	-35
10.	FTE's voor GRP (Gemeentelijk Riolerings Plan)	-44	-87	-87	-87	-87
10.	FTE's voor GRP (Gemeentelijk Riolerings Plan)	44	87	87	87	87
11.	Huurderving vastgoed *	-193	-193			
12.	Stijging energieprijzen door ODE	-50	-50	-50	-50	-50
13.	Bijdrage adviseur veenweide	-10	-20	-20	-20	-20
14.	Onderzoek landhoofden Teernstrabrug te Balk *	-25				
15.	Verhoging budget Ziekten en Plagen in groen *	-206	-231	-231		
16.	Tijdelijke parkeervoorziening Lemmer (inv. € 90.000)	-2	-5	-5	-5	-5
17.	Capaciteit Duurzaamheid	-61	-122	-122	-122	-122
18.	Wet Natuurbescherming, voorlopen bermen	-13	-25	-25	-25	-25
Totaal		-637	-765	-572	-341	-341
Waarvan: ten laste van de algemene reserve (incidenteel) *		-424	-424	-231	-	-
Waarvan: ten laste van exploitatie (structureel)		-213	-341	-341	-341	-341

8. Formatie milieutaken

In de huidige situatie ontbreekt formatie voor (wettelijke) milieutaken binnen het team vergunningen, toezicht en handhaving. Momenteel wordt dat (deels) opgelost met externe inhuur (0,5 fte). Dit is echter geen structurele oplossing, financieel niet aantrekkelijk en bovendien kan met de externe inhuur niet alles worden opgevangen. Er wordt steeds achter de feiten aangelopen. Deze aanmelding wordt gedaan als structurele oplossing. In relatie tot de Omgevingswet kan worden opgemerkt dat de wijze waarop de milieutaken straks worden uitgevoerd wellicht wijzigt, maar de noodzaak voor capaciteit bij de gemeente voor deze taken blijft.

De taken waarvoor de formatie binnen het team vergunningen, toezicht en handhaving tekortkomt zijn:

1. De intake van vergunningaanvragen en meldingen voor milieubelastende activiteiten.
2. Het inschakelen van en afstemmen met de FUMO voor advies indien de aanvraag of melding gaat over een milieubelastende activiteit die als basistaak voor de FUMO is aangewezen.

3. Het verwerken van de (FUMO-)adviezen in de integrale afhandeling van de vergunningaanvraag of melding.
4. Het zelfstandig beoordelen en afhandelen van meldingen voor milieubelastende activiteiten die niet als basistaak voor de FUMO zijn aangewezen.
5. Het afhandelen van diverse interne en externe 'milieu'-vragen.
6. Het uitvoeren van of het meedraaien in projecten om (wettelijke) milieuregels te implementeren om daaraan op de juiste manier uitvoering te kunnen geven (bijvoorbeeld ten aanzien van de nieuwe regels voor energiebesparing bij bedrijven of ten aanzien van het omvormen van het bedrijvenbestand naar een activiteitenbestand).

9. Areaaluitbreiding wegen

Jaarlijks vinden er aanpassingen of uitbreidingen plaats van de openbare ruimte. In 2019 is een aantal uitbreidingen aan het areaal toegevoegd op de locaties: Sintjohannesga, Bakhuizen en Lemmer (Tramdyk en gemeentewerf). Door deze areaaluitbreidingen nemen de onderhoudskosten aan wegen en terreinverhardingen toe. Het onderhoud is opgedeeld in kleinschalig en grootschalig onderhoud.

Extra areaal

De totale uitbreiding bedraagt 30.500 m². Hiervoor is een toename van de jaarlijkse exploitatielast nodig van € 35.075. Dit bestaat uit een verhoging van het dagelijks onderhoud met € 13.725 en een verhoging van de storting in de voorziening grootschalig onderhoud met € 21.350.

10. Fte's voor het vGRP

vGRP

In 2019 is het verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP) door de raad vastgesteld. De raad heeft gekozen voor een anticiperende variant. Dit is een ambitieuze variant waarbij drie actuele speerpunten zijn benoemd. Namelijk werken aan klimaatadaptatie, invulling geven aan het thema duurzaamheid en bedragen aan een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving.

Extra fte

Om een goede invulling te kunnen geven aan deze speerpunten is extra formatie nodig. Dit staat ook in het vGRP. In totaal is één extra fte nodig voor de binnendienst en 0,2 extra fte voor de buitendienst. De kosten worden opgevangen binnen het vGRP.

11. Huurderving vastgoed

In de begroting nemen we huurinkomsten op voor onze gemeentelijke panden. Door leegstand of verkoop wordt voor een aantal panden geen huur meer geïnd. Dit corrigeren we in de begroting. Het betreft de volgende panden en huurbedragen:

A102	Herema State 5, Joure (leegstand in afwachting van huisvesting DFM fase 2)	€ 82.000
F103	Voormalig Miks, Brugstraat 1, Joure (leegstandsbeheer door toneelver.)	€ 15.620
F201a	't Haske, Dubbelstraat 10, Balk (leegstandsbeheer door CareX)	€ 6.807
F205	Evenementenhalcomplex, Vegelinsweg 6, Joure (CareX in voormalige muziekschool en minimaal gebruik (structureel) van grote hal)	€ 35.465
F302	Bonifatiuschool, Prof. Titus Brandsmaweg 6a, Joure (CareX+te koop)	€ 15.565
C102	Kantine sporthal De Stuit, E.A. Borgerstraat 25, Joure (geen pachter)	€ 9.000
G103	PsZ De Pikestjelp, Koningin Julianalaan 7, Joure (pand al in 2018 verkocht)	€ 28.313
Totaal		€ 192.770

Opmerking: de kostenkant van G103 is reeds verwerkt in de begroting.

12. Stijging energieprijzen door ODE

In 2020 stijgen de energieprijzen voor grootverbruikers naar verwachting met 5 tot 10%. Dit is vooral een gevolg van de Wet opslag duurzame energie- en klimaattransitie (ODE). Hierin heeft het kabinet - conform de afspraken in het Klimaatakkoord - de lastenverdeling tussen huishoudens en bedrijven verlegd van 50/50 naar 33/67 procent.

Doel van deze prijsstijging is het gebruik van aardgas te ontmoedigen en het gebruik van duurzame energie te stimuleren. Het totaalbedrag aan energienota's (gas en elektriciteit) van De Fryske Marren bedroeg in 2019 circa € 950.000. Een prijsstijging van 5 tot 10 % betekent dan tussen de € 47.500 en € 95.000 meer kosten. Deze aanmelding betreft € 50.000 voor 2020. De verwachting is dat de energieprijzen na dit jaar verder stijgen.

13. Bijdrage adviseur veenweide

Samen met de andere veenweide gemeenten in Friesland willen wij actief gaan deelnemen in het Veenweideprogramma dat nu getrokken wordt door Wetterskip Fryslân en provincie Fryslân. De Fryske Marren is de gemeente met het meeste veen. Met elkaar willen wij ook personele inzet realiseren, in de vorm van een "adviseur veenweide" die deel gaat uitmaken van de programmaorganisatie en die vanuit die positie de verbinding is naar de deelnemende gemeenten. Het is de bedoeling om de adviseur per 1 juli 2020 te laten starten. Hiervoor is € 100.000 per jaar nodig voor de duur van tien jaar. Bij een verdeling op basis van de hoeveelheid veen per gemeente is dat € 20.000 per jaar voor onze gemeente. Voor 2020 bedraagt de bijdrage € 10.000.

14. Onderzoek landhoofden Teernstrabrug in Balk

Onderzoek naar verzakkingen landhoofden

Bij de renovatie van de brug in 2018 is de gehele bovenbouw en elektrische installatie vervangen. Na deze werkzaamheden zijn verzakkingen geconstateerd voor beide landhoofden. Om de oorzaken hiervan te achterhalen en een vervolgtraject in te gaan is nader onderzoek nodig.

Geraamde kosten

Voor dit onderzoek is een bedrag geraamd van € 25.000. Gezien het zware verkeer dat gebruik maakt van deze brug, onder andere het streekvervoer, is uitvoering van dit onderzoek noodzakelijk in 2020. De geconstateerde verzakkingen zijn vaak een voorbode van andere gebreken aan de fundering van de landhoofden.

In het vastgestelde beleidsplan kunstwerken 2019-2023 is opgenomen dat de vervanging van kunstwerken niet wordt gedekt uit de voorziening maar wordt aangevraagd via de kadernota. Ook is er voor nadere specialistische inspecties geen regulier budget.

15. Verhoging budget ziekten en plagen in het groen

Sterke toename van de eikenprocessierups

De eikenprocessierups is in aantallen explosief in 2019 toegenomen. Ondanks de intensieve curatieve bestrijding is de verwachting dat deze plaag niet direct zal afnemen. Omdat de brandharen van de rups gevaarlijk zijn voor mens en dier is een curatieve bestrijding noodzakelijk.

Complete curatieve (actieve) bestrijding is noodzakelijk

De bestrijding van de rupsen heeft in 2019 een grote overschrijding opgeleverd en veel inzet gevraagd van de gemeentelijke buitendienst. Om de komende drie jaar de curatieve bestrijding voort te zetten is een verhoging van de exploitatielast nodig van € 180.000. Ook de inspectie van de bomen is geïntensiveerd. Hierdoor is er een extra fte bij de buitendienst noodzakelijk om de bomen te kunnen inspecteren.

Reuzenbereklaauw en de Japanse duizendknoop

Binnen het budget ziekten en plagen worden ook de wettelijke bestrijding van de reuzenbereklaauw en de Japanse duizendknoop bekostigd. Dit is opgenomen in de notitie ziekten en plagen. De verwachting is dat de bestrijding hierop zal leiden tot een sterke vermindering in deze plagen.

Evaluatie

Na twee jaar worden de ziekten en plagen in de gemeente opnieuw geëvalueerd en gekeken wat er in de toekomst nodig is/blijft.

16. Tijdelijke parkeervoorziening Lemmer (investering € 90.000)

Voor Lemmer dreigt de komende periode een parkeerinfarct. Zoals bekend is de parkeerruimte in het centrum van Lemmer nu al krap bemeten. Dit geldt zeker in de zomer als veel toeristen het centrum van Lemmer bezoeken. Tijdens de realisatie van een aantal projecten in en bij het centrum van Lemmer zal sprake zijn van een sterk verminderd aanbod van parkeerplaatsen. In verband met de bouw van de supermarkt aan het Bantegaplein zal het parkeerterrein op deze locatie niet beschikbaar zijn. Ook wordt gestart met het bebouwen van de locatie van het voormalige gemeentekantoor. Dit betekent dat het parkeerterrein aan het Achterom dan ook niet beschikbaar is. Dit zijn werkzaamheden uitgevoerd door ontwikkelaars. Verder gaan wij met de herinrichting van de Straatweg van start en ook hier kan tijdens de werkzaamheden niet of nauwelijks geparkeerd worden.

Om het parkeerleed zoveel mogelijk te verzachten zal op korte termijn een parkeerplaats voor circa 50 parkeerplaatsen aangelegd moeten worden. De haalbaarheid van verschillende locaties wordt daarvoor onderzocht. Eén van de mogelijkheden is de locatie voormalige brandweerkazerne aan de Pampusstraat.

17. Capaciteit duurzaamheid

Binnen de vastgestelde duurzaamheidsvisie zijn vijf ambities benoemd: energie, kringloop, inwoner, biodiversiteit en water. Met de huidige capaciteit kunnen wij niet voldoen aan de eisen die vanuit het Rijk worden gesteld en komen wij niet toe aan het realiseren van de ambities. De komende jaren moeten wij gezamenlijk aan de slag *met* inwoners en stakeholders om onze ambities te realiseren en koppelkansen te benutten. Binnen de energietransitie hebben gemeenten de regierol in het aardgasvrij maken van de wijken. Hiervoor moet in 2021 onder andere de transitievisie warmte gereed zijn. Dit moment moeten wij aangrijpen om niet alleen met de energietransitie aan de slag te gaan, maar ook om de kwaliteit op het gebied van klimaatadaptatie en biodiversiteit te verhogen. Daarnaast moeten we inzet plegen om te komen tot meer circulair gebruik van materialen binnen al onze projecten en activiteiten. In onze gemeente lopen diverse initiatieven en onderzoeken. Vanuit het Rijk wordt ons gevraagd om hierin de regie te nemen. Dat doen wij graag, maar ook dat vraagt voldoende capaciteit. Het realiseren van de taken vanuit het Rijk, onze ambities en de ons toebedeelde regierol bij initiatieven van derden, is een opgave die ook veel kansen biedt voor De Fryske Marren. Uitvoering is alleen mogelijk wanneer er voldoende capaciteit is om samenwerking met de stakeholders en alle teams te realiseren en te waarborgen.

We stellen voor nu 1,5 fte te honoreren in deze crisisnota. In het najaar zullen we in de kadernota voorstellen de formatie verder uit te breiden met 1,5 fte.

18. Wet natuurbescherming, voorlopen bermen

Voorlopen bermen

Om te kunnen voldoen aan de Wet natuurbescherming en aan de Gedragscode bestendig beheer moeten we voorlopen bij het maaien van bermen. Dit betekent dat vooraf aan het maaien, de berm wordt gecontroleerd op aanwezige beschermde flora of fauna. Beschermde soorten worden doorgegeven aan de maaier, zodat deze hier rekening mee kan houden. Deze extra taak leidt tot een structurele overschrijding.

Dit betekent dat er bij team wijkoverschrijdend beheer 0,5 fte nodig is.

De financiële gevolgen van deze te honoreren aanmeldingen zijn verwerkt in het overzicht opbouw financieel meerjarenperspectief (bladzijde 35) en het overzicht algemene reserve (bladzijde 39).

Programma 3. Economie

a. Financiële ontwikkeling in het voorjaar in vergelijking met de vastgestelde begroting

Vanuit het programma Economie zijn geen grote afwijkingen te melden in vergelijking de vastgestelde begroting.

b. Gevolgen coronavirus en fase 2 nazorg

Het coronavirus heeft grote impact op burgers en bedrijven. Het is te vroeg om nu al een goed inzicht te kunnen geven van effecten van het coronavirus op de Nederlandse economie, laat staan de effecten op de economie in De Fryske Marren. Dat veel sectoren geraakt worden is echter duidelijk. Gaandeweg zullen de economische gevolgen steeds beter in beeld komen.

Tijdens de financiële crisis in 2008 hebben we gezien dat een schok in de financiële sector zich door de hele economie kan verspreiden. Ook nu veroorzaakt de uitbraak van het coronavirus ongekende schokken in meerdere bedrijfstakken. Een productieschok die in een rechtstreeks door corona geraakte sector plaatsvindt, blijft niet bij die ene sector. En de mate waarin een schok doorwerkt, is afhankelijk van de positie van de sector in het netwerk: hoe centraler, hoe sterker de doorwerking. Van de horeca tot de bouw. Een centrale sector in het Nederlandse netwerk is bijvoorbeeld de voedingsmiddelenindustrie. Vanwege de sluiting van restaurants en cafés is er veel minder vraag naar groente, fruit, vlees en vis vanuit de voedingsmiddelenindustrie. Dat treft op zijn beurt haar toeleveranciers, waaronder de telers, vissers, slagers, maar ook onze boeren. Ook de bouwsector heeft last van zo'n sneeuwbaaleffect. Bouwprojecten in Nederland dreigen vertraging op te lopen door onder meer verstoring van leveringen uit getroffen landen. Dit raakt op zijn beurt aanverwante branches zoals architectenbureaus, installatiebedrijven en interieurzaken. En zo zijn er nog talloze verbindingen, waar vergelijkbare kettingreacties ontstaan. Met ernstige gevolgen voor de economie als geheel.

c. Relatie programmadoelstellingen en gevolgen coronavirus

Doelstelling

Wij willen waar mogelijk een bijdrage blijven leveren in ons streven naar een krachtige, innovatieve en toekomstbestendige economie, die bijdraagt aan een aantrekkelijk woon- en leefklimaat en een duurzame economie, waarbij sprake is van efficiënt gebruik van (hernieuwbare) grondstoffen. Wij richten ons daarbij nu op een noodpakket met maatregelen voor onze lokale ondernemers.

Economische zaken, recreatie en toerisme

Economie en werkgelegenheid

Het kabinet neemt uitzonderlijke maatregelen om naast onze gezondheid ook de banen en inkomens te beschermen én de gevolgen voor ondernemers op te vangen. Aanvullend heeft onze gemeente een aantal regelingen vastgesteld om ondernemers zo goed mogelijk door deze periode heen te helpen. Hiermee willen we ondernemers wat meer ruimte geven en de noodzakelijke liquiditeit versterken.

Bijvoorbeeld: het innen van de opgelegde aanslagen onroerendezaakbelasting (OZB) in het najaar in plaats van het voorjaar, het opschorten van de inning van toeristenbelasting, precario, huren en pachten. In hoeverre dit toereikend is zullen we monitoren. Veel bedrijven kunnen hun gederfde inkomsten/omzetverlies niet meer goed maken. Denk daarbij aan de recreatiesector en de horeca.

Het is daarom maar zeer de vraag of het opschorten van betalingen toereikend zal zijn.

Er zal sprake zijn van een forse toename van het aantal faillissementen. Naast de tijdelijke noodmaatregelen van het kabinet (TOZO en TOGS) die nu al een behoorlijke aanslag doen op de gemeentelijke middelen, moeten wij ook rekening houden met een forse toename van de werkloosheid en het aantal bijstandsuitkeringen. De uitwerking hiervan is opgenomen bij Programma 5.

Recreatie en toerisme

De maatregelen tegen het coronavirus raken ook het toerisme in De Fryske Marren erg hard. Campings en recreatieparken mogen (beperkt) open, maar bijvoorbeeld toiletgebouwen op campings, in jachthavens, bij stranden en natuurparken blijven voorlopig dicht. Het laat geen twijfel dat er dit jaar aanzienlijk minder toeristen en recreanten zullen komen in onze gemeente. Dat heeft niet alleen een grote impact op alle bedrijven in de recreatie- en toerismesector, maar ook op de inkomsten van de gemeente, waaronder de toeristenbelasting en havengelden.

Bedrijventerreinen

De uitgifte van grond op onze bedrijventerreinen kan vertraging oplopen door de gevolgen van de crisis. Het is op dit moment onbekend wat de effecten zullen zijn voor de verschillende exploitaties. Om een indruk te krijgen van de mogelijke effecten hiervan zijn met een quickscan alle individuele grondexploitaties globaal doorgerekend. Hiervoor verwijzen wij naar het onderdeel grondexploitaties bij Programma 2.

Snel internet

De uitrol van een glasvezelnetwerk in De Fryske Marren loopt nog door. Tot nu toe kan er met inachtnaam van de geldende maatregelen worden doorgewerkt. De aanleg loopt wel minder snel dan onder normale omstandigheden. Zoals het er nu voorstaat zal de aanleg en aansluiting van alle aangemelde percelen voor de zomer van 2021 kunnen worden afgerond.

Bedrijvencontacten

De contacten met het bedrijfsleven zien er op dit moment anders uit dan normaal. Er worden voorlopig geen bedrijfsbezoeken meer afgelegd en er zijn voornamelijk ook geen bijeenkomsten meer met de ondernemers in De Fryske Marren. Vanzelfsprekend worden de ondernemers zoveel mogelijk met raad en daad bijgestaan via de mail en telefoon.

d. Extra kosten corona (in beeld brengen eerste kosten van de crisis)

De totale extra kosten corona in het programma 3. Economie bedragen € 1.484.000. Zie voor een specificatie bijlage 4 (vertrouwelijk). De financiële gevolgen van de extra kosten coronavirus voor de programma's 1 tot en met 5 zijn verwerkt in het overzicht algemene reserve (bladzijde 39).

e. Overzicht te honoreren aanmeldingen

Er zijn geen te honoreren aanmeldingen die betrekking hebben op programma 3. Economie.

Programma 4. Leefbaarheid en onderwijs

a. Financiële ontwikkeling in het voorjaar in vergelijking met de vastgestelde begroting

Er zijn in de eerste drie maanden van het lopende jaar geen grote afwijkingen ontstaan ten opzichte van de begroting van dit programma.

b. Gevolgen coronavirus en fase 2 nazorg

Hieronder wordt de impact van de coronacrisis per programmaonderdeel beschreven. Indien van toepassing wordt beschreven welke nadere maatregelen in de fase 2 nazorg, in de loop van het jaar, wellicht nodig zijn.

Leerlingenvervoer en vervoer voor beweegonderwijs

Doordat vanaf half maart alle scholen zijn gesloten als gevolg van de coronacrisis is het leerlingenvervoer vrijwel helemaal stilgevallen. Het college heeft daarom al op 24 maart besloten om in afwijking van het contract met Witteveen een voorschot te verstrekken van 80% van de normale omzet. Dit betekent dat we de niet-gereden ritten voor 80% vergoeden en de gereden ritten voor 100%. Voor het leerlingenvervoer betekent dit dat we in de periode van 6 maart tot 11 mei ongeveer 20% 'besparen' op de kosten.

Voor het vervoer voor het bewegingsonderwijs gelden dezelfde maatregelen. In dit geval is er geen sprake van wel-gereden ritten.

Vanaf 11 mei gaan de scholen weer deels open: het basisonderwijs voor 50% en het speciaal onderwijs en speciaal basisonderwijs helemaal. Het voortgezet onderwijs blijft nog gesloten. Er komt vanuit de Rijksoverheid/Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)/taxibranche nog een uitwerking voor het leerlingenvervoer. We weten nog niet wat de consequenties van deze maatregelen voor het vervoer zullen zijn. De kinderen in de basisschoolleeftijd hoeven geen 1,5 meter afstand tot elkaar te hebben in de taxibus, maar wel tot de chauffeur. Er zullen daardoor waarschijnlijk iets minder kinderen in de bus passen dan de gebruikelijke acht. Daarnaast weten we nog niet hoe de chauffeur moet omgaan met kinderen in een rolstoel, het helpen met in- en uitstappen en andere handelingen.

Het is nog onbekend wat de gevolgen voor het vervoer voor bewegingsonderwijs zullen zijn omdat nog onduidelijk is of gymlessen wel in sporthallen mogen plaatsvinden en of er dus wel noodzaak is om leerlingen naar de sporthallen te vervoeren.

Op het moment dat het voortgezet onderwijs weer opengaat, zullen we moeten bekijken wat de maatregelen dan zijn. Als er 1,5 meter afstand tussen de kinderen onderling moet zijn, dan passen er maximaal twee of drie kinderen in een bus in plaats van acht. Dit zal tot meerkosten in het leerlingenvervoer leiden. We zullen dit deels verrekenen met het eerder verstrekte voorschot van 80%. Op dit moment is nog niet te zeggen of de coronacrisis tot extra kosten zal leiden in het leerlingenvervoer.

Bibliotheken

De bibliotheken in gemeente De Fryske Marren zijn sinds 16 maart gesloten. De bibliotheek biedt vele alternatieven online aan (e-books, verwijzen naar middelen voor kinderen, FAQ's, etc.). Er worden geen extra kosten gemaakt en we verwachten dat de bibliotheek de financiële gevolgen van de crisis zelf kan dragen. Wanneer de crisis langer duurt, is de verwachting dat meer inwoners hun lidmaatschap opzeggen.

Kunstzinnige vorming

Kunstzinnige vorming is belegd bij It Toanhûs. Voor het lopende cursusseizoen (tot en met juni) zijn er nog geen financiële gevolgen. Er kunnen in het nieuwe seizoen wel financiële problemen ontstaan. Als er minder cursisten komen door de crisis, dan lopen zij grote bedragen aan inkomsten mis. Als de sluiting langer voortduurt, verwachten we steunverzoeken van een behoorlijke financiële omvang. In de nazorgfase zullen we naar verwachting It Toanhûs voor het gehele nieuwe seizoen moeten ondersteunen. Het Rijk heeft een regeling getroffen voor (semi-)professionele (geregistreerde) kunstenaars/artiesten en verenigingen. Zij kunnen daar zelf een beroep op doen.

Culturele activiteiten

De bestaande subsidieregeling gaat gewoon door. Culturele verenigingen komen nu heel erg in het nauw. Er zijn nog geen landelijke regelingen, ze draaien op vrijwilligers, de vaste lasten gaan door, maar er wordt geen geld binnengehaald vanuit bijvoorbeeld optredens. Wij verstrekken sinds 2014 geen structurele subsidie meer aan deze verenigingen. Als de gemeente geen ondersteuning biedt, zullen zij hun activiteiten moeten stoppen. We onderzoeken hoe, én of, we financiële ondersteuning kunnen bieden. De verwachting is dan ook dat er middelen nodig zijn om culturele activiteiten te stimuleren.

Musea

Doordat de musea tot 1 juni dicht zijn, lopen zij voor deze periode grotendeels al hun entreegelden en eventuele horeca-inkomsten mis. Er zijn musea in onze gemeente die seizoensgebonden geopend zijn en daardoor (bijna) een heel seizoen aan inkomsten missen. Vandaar dat er verzoeken van behoorlijke financiële omvang verwacht worden bij deze categorie om te zorgen dat zij hun begroting sluitend krijgen. Er zijn landelijke regelingen, maar die zijn helaas niet voldoende toereikend.

Een aantal mogelijkheden voor financiële tegemoetkoming zijn:

1. Indien huurder bij ons: kwijtschelden huur óf wij betalen de huur als ze geen huurder bij ons zijn.
2. Maandelijkse bedragen overmaken voor zolang de lock-down voortduurt.

We zijn uitgegaan van het slechtste scenario om de musea te behouden. De nazorg zal liggen in het uitvoeren van achterstallig onderhoud van kunstwerken dat nu niet kan gebeuren.

Media

Ons plaatselijke radiostation Radio Spannenburg krijgt op basis van de Mediawet een jaarlijkse subsidie en daarnaast krijgen zij sponsorbijdragen van ondernemers. Als ondernemers deze bijdrage stoppen in verband met de economische omstandigheden, bestaat de kans dat zij niet meer hun volledige sponsorbedrag bij elkaar krijgen, waardoor zij tekorten op hun begroting kunnen oplopen.

Peuteropvang

De peuteropvang is sinds 16 maart gesloten. Vanaf 11 mei gaat de peuteropvang weer open. Ouders die een bijdrage krijgen van het Rijk omdat ze tweeverdiener zijn, krijgen deze bijdrage terug over de weken dat hun kind niet naar de peuteropvang is geweest. Ouders die geen bijdrage van het Rijk ontvangen, krijgen hun eigen bijdrage ook terug maar dan via de gemeente. Gemeenten worden hiervoor gecompenseerd door het Rijk. Hoe die regeling er precies uit komt te zien is nu nog niet bekend. Of de compensatie van het Rijk voldoende is, valt op dit moment ook niet te zeggen. Wat betreft de gevolgen voor de organisaties: deze hebben twee maanden lang geen peuters opgevangen. De kosten (huur en personeelskosten) liepen wel gewoon door. Bij de definitieve afrekening van de subsidiebedragen wordt besloten hoe we hier mee omgaan.

Kinderopvang, gastouderopvang en buitenschoolse opvang

Met de kinderopvang, gastouderopvang en buitenschoolse opvang heeft de gemeente geen subsidierelatie zoals met de peuteropvang. Voor de ouderbijdragen geldt hetzelfde als bij de peuteropvang.

Sport

Als gevolg van het sluiten van accommodaties missen verenigingen veel inkomsten.

Contributieverplichtingen die tijdelijk worden stopgezet omdat leden geen gebruik meer maken van hun diensten, leden die de contributie opzeggen, sponsors die hun verplichtingen niet meer na kunnen komen, het missen van kantine-inkomsten, entreegelden die niet meer binnenkomen, etc. Als aan de andere kant wel de kosten door blijven lopen, zoals trainers die moeten worden doorbetaald, aflossingsverplichtingen, gemeentelijke bijdragen dan grijpt dat in op de reserves van verenigingen met als risico dat het voortbestaan van verenigingen onder druk komt te staan. We vragen de verenigingen om aan te geven welke ondersteuning zij nodig hebben en vragen hen om zelf ook met oplossingen te komen. Op basis daarvan wordt een plan gemaakt om (financiële) ondersteuning te bieden.

We exploiteren ook zelf binnensportaccommodaties. De zalen en ruimten in deze gebouwen verhuren we per uur aan verenigingen en andere organisaties. Deze huren worden per afgenomen uur afgerekend. Sluiting betekent direct: geen huurinkomsten.

Daarnaast constateren wij bij ons eigen sportbedrijf een inkomstendering. Er wordt onderzocht hoe dit opgevangen kan worden en op welke wijze en in welke omvang daar financiële steun van de gemeente nodig is.

Asielzoekerscentrum (azc)

De opvang in het azc gaat gewoon door. Alle bewoners zijn op de hoogte van de geldende maatregelen. Het personeel van het azc ziet erop toe dat deze nageleefd worden. Ook de werkzaamheden door publiekszaken lopen door. De werklocatie is veranderd van het azc naar het gemeentehuis. Voor een aantal kwetsbare gezinnen/kinderen zijn voorzieningen geregeld.

Dorpen

Vooralsnog zien we geen directe consequenties voor de initiatieven in de dorpen en daarmee voor het kernenbudget. Er komen nog steeds initiatieven binnen, wellicht wacht een aantal initiatiefnemers de crisis af. Dit zou kunnen leiden tot aanvragen in het einde van het jaar.

Doordat alle activiteiten zijn geannuleerd hebben de dorpshuizen geen inkomsten. Zij kunnen gebruik maken van gemeentelijke regelingen, maar dit zal niet in alle gevallen voldoende zijn om de tekorten te dekken. Er zal in de fase 2 onderzocht moeten worden of er verder ondersteuning nodig is. Op provinciaal niveau is er namens alle gemeenten een brief gestuurd naar de minister.

Onderwijshuisvesting

De bouwsector kon tijdens de eerste maanden van de crisis vrijwel onafgebroken doorgaan. Er was een risico dat projecten vertraging zouden oplopen, vooral door uitval van personeel. Voor zover nu bekend heeft zich dit niet voorgedaan en verwachten wij geen extra kosten.

Voorschoolse voorzieningen

Projecten voor voorschoolse voorzieningen lopen mogelijk vertraging op. Het gaat dan bijvoorbeeld om projecten in het kader van voor- en vroegschoolse educatie. Deze projecten moeten worden uitgevoerd door organisaties als kinderopvang die momenteel al hun tijd moeten besteden aan het leveren van noodopvang. Pas wanneer de situatie zich normaliseert zullen de reguliere werkzaamheden en projecten weer opgepakt kunnen worden.

c. Relatie programmadoelstellingen en gevolgen coronavirus

Leerlingenvervoer

Passend leerlingenvervoer

Dit doel is nog steeds mogelijk. De kinderen in de basisschoolleeftijd zullen als de scholen weer open gaan weer per taxi worden vervoerd. Er wordt landelijk overleg gevoerd over hoe het leerlingenvervoer vorm zal worden gegeven. Nu het voortgezet onderwijs weer start, zal de richtlijn van 1,5 meter afstand consequenties hebben voor het vervoer.

Samen met de vervoerders zullen we ons inspannen om alle kinderen weer veilig en passend naar school te vervoeren. Onze pilot zelfredzaamheid (meer kinderen met het openbaar vervoer laten reizen) zal vertraging oplopen.

Bibliotheken

Alle inwoners beschikken over voldoende (digi-)taalvaardigheden

Dit doel is ondanks de coronacrisis grotendeels te realiseren. De bibliotheek biedt online en fysieke mogelijkheden (afhaalservice) aan om inwoners te voorzien van leesmaterialen. Niet alle leden zullen hier gebruik van (durven) maken. De 'digitaalhuizen' zijn gesloten en ook cursussen zoals 'klik en tik' en 'digisterker' gaan momenteel niet door. Dit legt druk op het ontwikkelen van de digitale en taalvaardigheden van leden die hier aan deelnemen. Er wordt gekeken naar mogelijkheden om deze cursussen online aan te bieden.

Kunstzinnige vorming en cultuur

Versterken slagkracht van de culturele sector

Om te versterken is het door de crisis nodig dat wij onze culturele sector beschermen. De forse derving van inkomsten op de begrotingen van onze professionele en amateurinstellingen is daar een bedreiging voor.

Behoud en benutten van het cultureel erfgoed

Benutten is door de crisis niet aan de orde; behoud en onderhoud is ook nauwelijks mogelijk. Het eerste leidt tot inkomstenderving, het tweede leidt tot extra onderhoud na de lockdown. Dit jaar zal dit doel dus beperkt gehaald worden.

Bevorderen van leefbaarheid en participatie

Vooral van belang in de nazorg- en wederopbouwfase waarin juist de culturele instellingen de rol hebben om het 'welzijn' van de inwoners te stimuleren.

Toename van de levendigheid en aantrekkingskracht van de gemeente

Dit doel zal niet haalbaar zijn door de crisis dus kan pas daarna weer opgepakt worden.

Kinderopvang

Een dekkend aanbod van voor- en vroegschoolse educatie (vve) voor peuters met een taalachterstand met een zo groot mogelijk bereik

Door de coronacrisis is de peuteropvang gesloten van 16 maart tot en met 10 mei. Ook het programma voor- en vroegschoolse educatie lag daardoor stil. Vanaf 11 mei gaan de peuteropvanglocaties weer open en gaat ook de vve weer van start. Naar verwachting blijft de opgelopen achterstand voor de peuters beperkt, omdat het om een periode van slechts acht weken gaat, waarvan twee in de meivakantie, wanneer de reguliere opvang toch al dicht is.

Sport en bewegen

Het in stand houden van goede sport- en beweegaccommodaties

Als gevolg van het sluiten van accommodaties vervallen ook de inkomsten. Dat wordt met name bij het sportbedrijf van De Fryske Marren duidelijk door forse inkomstenderving.

Het faciliteren van sport- en beweegaanbieders

Sportverenigingen worden geconfronteerd met niet te gebruiken accommodaties. Dat resulteert in minder inkomsten. Dit terwijl de vaste lasten wel doorgaan. Organisaties komen daarmee onder druk te staan en financiële ondersteuning is noodzakelijk om dit doel te bereiken.

Stimuleren van deelname van inwoners aan sport- en beweegactiviteiten

Doordat inwoners niet meer bij de diverse aanbieders kunnen sporten en bewegen, komt de deelname onder druk te staan.

Dat is niet alleen van invloed op de mogelijkheid om te kunnen sporten en bewegen, maar is ook van invloed op de toegevoegde waarde hiervan zoals gezondheid, ontmoeten en zelfredzaamheid. De openbare ruimte wordt nu intensiever gebruikt dan voor de coronacrisis. Inwoners vinden hierin zelf hun weg en stimulans vanuit de gemeente is vrijwel niet nodig.

Dorpen

Vitale dorpsgemeenschappen, waar inwoners naar elkaar omkijken en initiatieven nemen om de leefbaarheid in stand te houden dan wel te verbeteren

Door de coronacrisis is het openbare en verenigingsleven in de dorpen zo goed als stil komen te liggen. Er wordt niet meer gesport, het dorpshuis is dicht, de horeca is dicht, sportclubs zijn gesloten, er worden geen activiteiten meer georganiseerd en dorpsfeesten gaan niet door. Hiervoor in de plaats zijn er veel positieve initiatieven gekomen. Er is aandacht voor elkaar, er zijn online activiteiten, bijvoorbeeld DFM centraal, maar dit vervangt niet het verenigingsleven en de activiteiten die er normaal zijn. Dit heeft op dit moment zeker consequenties voor de leefbaarheid in de dorpen. Het treft bewoners van alle leeftijden, maar de alleenstaanden het hardst. We hopen dat alle activiteiten na corona weer kunnen worden opgestart, maar de vraag is of dat in alle gevallen ook mogelijk is.

Ontmoetingsplaatsen als voorziening in een dorp, stad of wijk in stand houden en waar mogelijk en waar nodig verbeteren

Voor de ontmoetingsplaatsen is het een zware tijd. De dorpshuizen zijn midden in het seizoen gesloten en moeten hun deuren voorlopig ook gesloten houden. Ook grote festiviteiten zoals festivals, dorpsfeesten en Koningsdag gaan niet door.

Onderwijshuisvesting

Om de doelstellingen te halen is het van belang dat (huisvestings)aanvragen, gebaseerd op afspraken in het Integraal Huisvestingsplan (IHP), gehonoreerd worden. Zo wordt voldaan aan de wettelijke plicht van de gemeente om te voorzien in adequate onderwijshuisvesting en komen we de gezamenlijke afspraken met de schoolbesturen uit het IHP na. Het uitvoeren van de onderwijshuisvestingsprojecten kan een bijdrage leveren aan het herstel van de economie en het verduurzamen van het maatschappelijk vastgoed.

Voorschoolse voorzieningen

De doelstellingen binnen vve kunnen grotendeels gehaald worden. Het programma vve start zo snel mogelijk na de crisis weer op en de peuteropvang gaat ook door.

d. Extra kosten corona (in beeld brengen eerste kosten van de crisis)

De totale extra kosten corona in het programma 4. Leefbaarheid en onderwijs bedragen € 1.689.000. Zie voor een specificatie bijlage 4 (vertrouwelijk). De financiële gevolgen van de extra kosten coronavirus voor de programma's 1 tot en met 5 zijn verwerkt in het overzicht algemene reserve (bladzijde 39).

e. Overzicht te honoreren aanmeldingen

Aanmeldingen t.l.v. exploitatie programma 4

Nr.	x € 1.000	2020	2021	2022	2023	2024
Programma 4 Leefbaarheid en Onderwijs						
19.	Huur lokalen Brede School Joure Zuid t.b.v. taalklas	-14	-14	-14	-14	-14
19.	Huur lokalen Brede School Joure Zuid t.b.v. taalklas baten	14	14	14	14	14
20.	Structurele extra inzet op cultuur	-22	-38	-38	-38	-38
21.	Constructiefout installaties Bolster *	-160				
22.	Constructiefout De Arke Lemmer *	-72				
23.	Rijksbijdrage i.v.m. lokaal sport- en beweegakkoord *	-30	-30			
24.	Procesbegeleiding en Bouwkundig advies Brûsplak Joure *	-60	-60			
Totaal		-344	-128	-38	-38	-38
Waarvan: ten laste van de algemene reserve (incidenteel) *		-322	-90			
Waarvan: ten laste van exploitatie (structureel)		-22	-38	-38	-38	-38

19. Huur lokalen Brede School Joure Zuid t.b.v. taalklas

Huur schoollokalen voor extra taalonderwijs

Voor het huren van schoollokalen ten behoeve van onderwijs aan kinderen van nieuwkomers vragen wij een structurele jaarlijkse bijdrage van € 14.000. De schoolbesturen leveren zelf ook een financiële bijdrage, maar kunnen de extra kosten van de taalklas niet volledig dragen. Voor de huisvestingskosten in de Brede School Joure Zuid is een vergoeding materiële instandhouding (onderhoud, schoonmaak, energie) vereist op basis van ons eigen beleid.

20. Structurele extra inzet op cultuur

In het werkprogramma hebben wij aangegeven dat het van belang is om de cultuurnota, die sinds 2014 van kracht is, te herzien. Voordat deze nota in 2020 gerealiseerd wordt, is in 2019 het huidige beleid geëvalueerd. Hier kwam uit naar voren dat niet alle doelen zijn gehaald, onder andere door te weinig ambtelijke inzet op cultuur. De nieuwe beleidsaccenten die uit de evaluatie voortvloeien, vragen ook om meer inzet. De raad heeft deze evaluatie in december via de nieuwsbrief ontvangen.

Daarnaast vraagt de provinciale en gemeentelijke politiek na LF2018, het zicht op de legacy LF2028 en de verworven titel van Leeuwarden als City of Literature ook om meer tijd en inzet op cultuur. Cultuur is een van de brede portefeuilles. Het belang ervan strekt van kunst voor de kunst tot inzet van kunst en cultuur als middel ter bevordering van de gezondheid, leefbaarheid, geluk en educatie van onze inwoners. Het belang om onze doelen te behalen ten opzichte van cultuur is dan ook groot.

Wij zien dat, om onze doelen op het gebied van cultuur te halen, er structureel meer inzet nodig is. De huidige beleidsmedewerker zit voor 0,5 fte in de vaste formatie. Om op volle sterkte te komen, om de genoemde beleidsaccenten te halen, is er 0,5 fte extra nodig. Deze inzet hebben wij al vanaf 2020 nodig omdat het vernieuwen van het beleid en inwonersparticipatie te veel is om te realiseren met 0,5 fte. De aanvraag werkt dan ook met terugwerkende kracht op de periode 1 juni 2020 tot en met 31 december 2020.

21. Constructiefout installaties De Bolster

Toegekende middelen kadernota 2019

In de kadernota 2019 is een incidenteel budget van € 210.000 door de raad toegewezen voor het verhelpen van de constructiefout in de installaties van De Bolster. Hiervan is € 30.000 door het college toegekend als voorbereidingskrediet aan het schoolbestuur.

Met het voorbereidingskrediet kan het schoolbestuur de planvorming opstarten, een goede oplossing vaststellen en een definitief bedrag voor het uitvoeren van de oplossing bepalen. Het resterende bedrag van € 180.000 kan worden ingezet voor het herstel van de constructiefout.

Geen aansprakelijkstelling mogelijk

Er is onderzocht of aannemer en/of installateur nog aansprakelijk gesteld kunnen worden voor deze fout. Er is geconstateerd dat de bedrijven failliet zijn. Conform de wet- en regelgeving is wel geconstateerd dat het hier om een constructiefout gaat, zoals bedoeld in de onderwijswetgeving. Dit betekent dat het geen gebrek is veroorzaakt door het schoolbestuur, maar dat het een ontwerp-/bouwfout is. De gekozen installatietechnische constructie blijkt in de praktijk niet te werken, zoals theoretisch in de ontwerp- en bestekfase bedacht.

Aanvullende financiering

De verwachting is dat voor het op de juiste wijze herstellen van de installatieproblematiek in totaal een bedrag van € 370.000 (inclusief voorbereidingskosten) noodzakelijk zal zijn. In maart 2020 zal het schoolbestuur een spoedaanvraag met alle noodzakelijke informatie indienen, zodat het definitieve bedrag voor het uitvoeren van de voorziening vastgesteld kan worden. Om vertraging te voorkomen vragen wij via deze kadernota een aanvullend investeringsbedrag van € 160.000 (€ 370.000 - € 210.000) aan voor 2020. De planning voor het herstellen van de installatieproblematiek is juli/augustus 2020.

22. Constructiefout De Arke Lemmer

Brandveiligheid De Arke niet op orde

Door een door CBO Meilân aangevraagde omgevingsvergunning voor een uitbreiding van De Arke, werd geconstateerd dat de brandveiligheidsvoorzieningen in het bestaande schoolgebouw niet op orde zijn. De draagconstructie is niet dertig minuten brandwerend bekleed, de zelfsluitende deuren zijn niet conform wet- en regelgeving uitgevoerd en de luchtkanalen hebben geen brandwerende scheidingen. Toen CBO Meilân hiermee werd geconfronteerd in 2019, zijn zij voortvarend te werk gegaan om de brandveiligheid van het schoolgebouw in orde te maken.

Geen aansprakelijkstelling mogelijk

Er is onderzocht of de installateur aansprakelijk gesteld kan worden voor deze wanprestatie. Er is geconstateerd dat de installateur failliet is. De onderhoudstermijn voor bouwkundig werk is al verstreken en een claim op basis van het Burgerlijk Wetboek is geen optie omdat deze geldt voor een termijn van tien jaar en bij instortingsgevaar. Daar is hier geen sprake van. Conform de wet- en regelgeving is wel geconstateerd dat het om een constructiefout gaat, zoals bedoeld in de onderwijswetgeving. Dit betekent dat het gebrek niet is veroorzaakt door het schoolbestuur, maar dat het een uitvoeringsfout en wanprestatie is. Het aanbrengen van brandveiligheidsvoorzieningen is niet uitgevoerd zoals omschreven in het bestek.

Kostenraming

De verwachting is dat voor het op de juiste wijze herstellen van de brandveiligheidsproblemen € 72.000 noodzakelijk zal zijn. Het schoolbestuur heeft eind januari 2020 een aanvraag met een spoedeisend karakter ingediend. Om vertraging te voorkomen, vragen wij via deze kadernota een investeringsbedrag van € 72.000 aan voor 2020. Het schoolbestuur is in verband met de veiligheid direct gestart met het uitvoeren van de voorziening.

23. Rijksbijdrage in verband met lokaal sport- en beweegakkoord

In de vorige kadernota is melding gemaakt van de rijksbijdrage van € 15.000 voor de inzet van een lokale sportformateur die met belanghebbenden een lokaal sport- en beweegakkoord op gaat stellen. Inmiddels is de sportformateur in gesprek met verschillende partijen en volgt naar verwachting een sport- en beweegakkoord medio dit jaar.

Nadat het lokaal sport- en beweegakkoord gesloten is, leggen wij dat voor aan het Rijk om aanspraak te kunnen maken op een uitvoeringsbudget. Dit uitvoeringsbudget kan worden besteed aan een of meer thema's van het akkoord.

De rijksbijdrage hangt af van het inwoneraantal per 1 januari 2019. Voor ons geldt dat in 2020 € 30.000 en in 2021 eveneens € 30.000 beschikbaar komt van het Rijk.

Onze deelname aan de ondersteuningsregeling wordt in de rijkscirculaire bevestigd en het geld wordt via het gemeentefonds als decentralisatie-uitkering uitgekeerd. De kadernota is het afgesproken instrument om ook daadwerkelijk te kunnen beschikken over dit budget ten behoeve van de uitvoering van het lokaal sport- en beweegakkoord.

24. Procesbegeleiding en bouwkundig advies Brûsplak

Wij willen een ondersteunende en faciliterende rol vervullen voor de initiatiefnemers van 'Brûsplak Joure'. We willen ervaring opdoen met de werkwijze waarbij we participeren in initiatieven.

Het initiatief Brûsplak Joure sluit aan bij aspecten waar onze gemeente veel waarde aan hecht, zoals het belang van verenigingen en voorzieningen voor de sociale verbondenheid, de samenhang en de vitaliteit van een gemeenschap en het faciliteren van de eigen kracht in een gemeenschap. Én natuurlijk het belang van de sociale en culturele verenigingen zelf en de mogelijkheid om daaraan te kunnen deelnemen. Het initiatief is nu in een fase die leidt tot een aantal uitgewerkte scenario's die ter besluitvorming aan de raad worden voorgelegd.

Voor het faciliteren van deze fase is voor de begeleiding van zowel de initiatiefnemers als de betrokken ambtenaren een procesbegeleider nodig. Daarnaast is, zoals gebruikelijk in projecten die leiden tot een keuze over locatie en kosten, de inzet van een specialistisch (kosten)bouwkundig bureau nodig voor deskundige uitwerking van de scenario's.

Het al lopende proces kan tot juli worden bekostigd uit reguliere middelen; het inhuurbudget. Met deze aanvraag worden de kosten voor de inzet van een procesbegeleider en bouwkundig adviseur voor het tweede half jaar 2020 en eerste half jaar van 2021 geregeld.

De financiële gevolgen van deze te honoreren aanmeldingen zijn verwerkt in het overzicht opbouw financieel meerjarenperspectief (bladzijde 35) en het overzicht algemene reserve (bladzijde 39) .

Programma 5. Sociaal domein

a. Financiële ontwikkeling in het voorjaar in vergelijking met de vastgestelde begroting

Er zijn in de eerste drie maanden van het lopende jaar geen grote afwijkingen ontstaan op het merendeel van de posten van dit programma ten opzichte van de begroting.

b. Gevolgen coronacrisis en fase 2 nazorg

Hieronder wordt de impact van de coronacrisis per programmaonderdeel beschreven. Indien van toepassing wordt beschreven welke nadere maatregelen in fase 2 nazorg, in de loop van het jaar, wellicht nodig zijn.

Samenleving

Bij de uitvoering van het welzijnswerk zoeken en vinden medewerkers van Sociaal Werk De Kear nieuwe vormen om in contact te blijven met inwoners. Zij signaleren een grote toename van het aantal mensen dat veel tijd en zin heeft om iets voor een ander te doen. Deze initiatieven kanaliseren en bestendigen draagt bij aan een sterke sociale basis. Het eind 2019 gelanceerde platform 'DFMcentraal' heeft hier een belangrijke plek in gekregen. Dit leidt niet tot extra kosten.

Maatwerkvoorzieningen

Jeugdhulp

Wij richten ons op het – in samenwerking met de aanbieders – continueren van de al ingezette zorg en ondersteuning. Zo is het aanbieders toegestaan om, binnen de gemaakte afspraken en afgesproken financiering, alternatieve vormen van ondersteuning aan te bieden. Dit in overleg met de jongeren en/of de ouders.

In nauw overleg met het ministerie van VWS en de VNG zijn verschillende maatregelen getroffen om ontslagen binnen de jeugdzorg te voorkomen en continuïteit van de sector te waarborgen. We doen dit zowel op Fries als gemeentelijk niveau. Voorbeelden van deze maatregelen zijn:

- Betaling van niet-geleverde zorg wanneer de jongere en/of ouders te kennen hebben gegeven uit oogpunt van besmettingsgevaar tijdelijk af te zien van zorg, en;
- betaling van eventueel door de aanbieder noodzakelijk te maken meerkosten.

De extra kosten van de verschillende maatregelen worden door het Rijk vergoed.

We zien grote inspanning en creativiteit van aanbieders om de nodige zorg en ondersteuning, ondanks de beperkingen, ook daadwerkelijk aan de jongere, en hun ouders, te bieden.

De huidige situatie kan leiden tot het uitstellen van de vraag om zorg en ondersteuning door jongeren en ouders. Dit heeft geen directe financiële gevolgen, behalve een verschuiving van de eventuele kosten naar een later tijdstip in het jaar.

Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)

Het (deels) wegvallen van reguliere ondersteuning heeft grote consequenties voor kwetsbare inwoners, hun mantelzorgers en zorgaanbieders. Respijtzorg en dagbesteding vervallen grotendeels of worden op een andere manier vorm gegeven. Cliënten missen daardoor de structuur, sociale contacten en het bezig zijn. De thuisbegeleiding en huishoudelijke hulp gaan grotendeels wel door; regulier of in aangepaste vorm.

Net als bij de jeugdhulp zijn er maatregelen getroffen voor continuering van zorg en ondersteuning, zowel bij zorg in natura als persoonsgebonden budgetten:

- Aanbieders krijgen de ruimte om samen met de cliënt voldoende en passende invulling te geven aan de vorm van ondersteuning. Zo zien we dat de dagbesteding voor de meest kwetsbaren in kleinere groepen kan plaatsvinden. Ook bieden aanbieders gevarieerde activiteiten voor thuis en is er telefonisch of online contact.

- Daarnaast bieden we financiële zekerheid door de financiering van de omzet ongewijzigd door te laten gaan en vergoeden we de meerkosten die verband houden met het veilig kunnen leveren van de zorg en ondersteuning. Dit financieren we uit het reguliere budget.

Volgens bestuurlijke afspraken tussen het Rijk en de VNG wordt de gemeente gecompenseerd in de extra kosten. Hierbij valt te denken aan het langer noodzakelijk bieden van ondersteuning, meer en zwaardere hulpvragen ten gevolge van het uitblijven van zorg, herstel na ziekte en het minder kunnen inzetten op preventie.

De vraag naar maatschappelijke en vrouwenopvang kan momenteel nog worden ingevuld in de nachtopvang en de dagopvang en uitbreiding is mogelijk. De uitstroom stagneert. Daarnaast nemen aanbieders van beschermd wonen tijdelijk geen nieuwe cliënten aan.

Wij denken dat er sprake is van uitgestelde zorg. Na het instellen van de maatregelen tegen het coronavirus melden zich opvallend minder inwoners voor zorg en ondersteuning. De gestage groei van aanmeldingen door de invoering van het abonnementstarief is tijdelijk tot stilstand gekomen. Na de crisis verwachten wij dat inwoners zich zullen melden met hun vragen.

Doordat minder inwoners een aanvraag of melding doen en er pas later zorg zal worden ingezet, verwachten wij dat er een klein voordeel zal ontstaan op de Wmo-uitgaven.

Inkomensregelingen en participatie

In maart was een vermeerdering van het aantal bijstandsaanvragen merkbaar. Naar alle waarschijnlijkheid komt er door de coronacrisis een verhoging van het aantal uitkeringsgerechtigden, alle inspanningen om mensen aan het werk te houden ten spijt. De toename die momenteel landelijk bij het UWV merkbaar is, ligt rond 45% vermeerdering van het aantal uitkeringsgerechtigden. Als we dit cijfer doorberekenen naar de inkomensregelingen, betekent dat een mogelijke bestandsvermeerdering met 328 inwoners. Daarmee zou het bestand mogelijk stijgen naar een totaal van 1.055 uitkeringsgerechtigden aan het eind van dit jaar. Ervan uitgaande dat deze vermeerdering stapsgewijs intreedt – een deel van de aanvragers hebben eerst een periode WW-uitkering – hebben deze extra bijstandsgerechtigden gemiddeld in 2020 gedurende vijf maanden recht op een Participatiewet-uitkering. De kosten daarvan liggen rond de € 2 miljoen. Deze komen ten laste van het BUIG-budget.

Er is € 10,5 miljoen begroot (730 uitkeringsgerechtigden). De uitgaven stijgen naar € 12,5 miljoen wanneer de hierboven beschreven toename zich werkelijk voor zal doen. Met de huidige voorlopige beschikking BUIG (€ 12,8 miljoen) is dat op te vangen. Het ministerie heeft aangekondigd de BUIG te zullen verhogen. Dat wordt naar verwachting in de meicirculaire al gecommuniceerd. In de septembercirculaire wordt het BUIG-budget definitief vastgesteld.

Omdat wij voor de crisis een beperkt aantal uitkeringsgerechtigden hadden, is de klap van een forse verhoging van het bestand in 2020 redelijk op te vangen. Blijft het bestand ook gedurende het gehele jaar 2021 een omvang houden van rond 1055 uitkeringsgerechtigden, dan gaan de uitgaven stijgen naar € 15,5 miljoen en is een aanpassing van de reeks in de meerjarenbegroting noodzakelijk.

Tijdelijke ondersteuning zelfstandige ondernemers (Tozo)

De Tozo wordt voor onze gemeente uitgevoerd bij het Bureau Zelfstandigen Fryslân (BZF). Het BZF voert voor een groot aantal gemeenten in Fryslân het Bijstandsbesluit zelfstandigen (Bbz) uit. Door die ervaring kunnen zij ook deze tijdelijke regeling goed uitvoeren.

Het bureau slaagt erin een groot deel van de aanvragers binnen korte tijd van voorschotten te voorzien. Het ministerie verstrekt maandelijkse voorschotten om de extra kosten van de Tozo op te kunnen vangen. Ook de (extra) uitvoeringskosten worden door het Rijk vergoed.

Re-integratie

We houden rekening met een forse bestandsvermeerdering en dat gaat ook consequenties hebben voor de re-integratie activiteiten. De nieuwe instroom heeft arbeidspotentie en die willen we zo snel mogelijk doorgeleiden via werkintake en trajecten terug naar werk. Er zijn meer trajecten dan begroot is en waarop de kosten van Pastiel berekend zijn. Het zal er toe leiden dat de capaciteit op korte termijn vergroot moet worden.

Vervoerspassen

Een verhoogd aantal trajecten bij Pastiel en De Werkjouwer brengt ook een verhoging van het aantal vervoersvergoedingen met zich mee. De verwachting is dat een derde van het aantal nieuwe deelnemers aan trajecten een vervoerspas zal krijgen.

Wet sociale werkvoorziening (Wsw)/Empatec

De bezetting op de bedrijfsonderdelen binnen NV Empatec is lager dan normaal en de directie Empatec voorziet tevens een afnemende vraag bij een groot aantal van de klanten. Dit gaat direct ten koste van de omzet, het resultaat en ook de liquiditeit. De coronacrisis heeft een grote impact op de medewerkers, de organisatie en de bedrijfseconomische situatie van NV Empatec en GR Fryslân-West. De coronacrisis zal in 2020 (en ook in 2021) van invloed zijn op de bedrijfsvoering. Hoe groot de (financiële) impact uiteindelijk is, is op dit moment moeilijk te voorspellen. Binnen de organisatie van Empatec wordt dit wel onderzocht.

Samen Goud

Oudere uitkeringsgerechtigden worden ingeschakeld als vrijwilliger voor (eenzame) ouderen. Tijdens de coronacrisis heeft Samen Goud deze inzet aangepast aan de omstandigheden en heeft de diensten telefonisch en digitaal gemaakt en uitgebreid met boodschappendiensten voor ouderen. Het inzetten van de doelgroep uitkeringsgerechtigden hierbij zorgt voor maatschappelijke winst. Hiervoor zijn extra middelen nodig. Een oplossing hiervoor wordt gezocht door verschillende initiatieven aan elkaar te koppelen.

Conflictzorg

Samen met Veilig Thuis Friesland, de organisatie waar meldingen van huiselijk geweld en kindermishandeling binnen komen, worden de ontwikkelingen rond een mogelijke toename van het aantal meldingen gemonitord. Op dit moment (begin mei 2020) zien we in onze gemeente nog geen sterke stijging in het aantal meldingen. Hetzelfde beeld zien we in heel Fryslân. Zowel Veilig Thuis als het sociaal wijkteam zijn voorbereid op een eventuele toename van het aantal meldingen. Ten aanzien van de financiering (subsidie) van zowel Veilig Thuis als de Jeugdbescherming en Jeugdreclassering zijn vooralsnog geen aanvullende maatregelen nodig.

Gezondheidszorg

We verwachten een toename van gezondheidsachterstanden bij met name kwetsbare groepen. De coronacrisis zorgt ook voor een 'sociale crisis'. Kwetsbare inwoners worden extra getroffen door deze situatie. Op sociaal en economisch gebied, maar ook wat betreft de gezondheid. Deze groep heeft meer kans om ziek te worden doordat zij vaker chronische aandoeningen hebben en beperkte gezondheidsvaardigheden. Isolatie, angst en eenzaamheid kunnen de aandoeningen verergeren. We onderzoeken of er extra inzet nodig is om deze groep ondersteuning te bieden. Op dit moment is de financiële omvang daarvan nog niet te duiden.

c. Relatie programmadoelstellingen en gevolgen coronacrisis

Samenleving

Welzijnswerk

Sociaal Werk De Kear heeft als opdracht het bevorderen van de participatie en de zelfredzaamheid en ondersteuning van mantelzorgers en inwonersinitiatieven, verenigingen en vrijwilligersorganisaties. Dit onder het motto van 'zorgen voor' naar 'zorgen dat'. Op allerlei manieren spannen zij zich in om dit ook in deze periode te realiseren.

Inwonersinitiatieven

De doelstelling om meer inwonersinitiatieven te stimuleren en te faciliteren zal beperkt gehaald worden door de coronacrisis. We zullen ons inspannen om initiatieven die in de crisis zijn ontstaan op te sporen en waar mogelijk in stand te houden door ze verder te faciliteren.

Maatwerkvoorzieningen

Alle getroffen maatregelen hebben tot doel de gevolgen van de coronacrisis voor de zorg en ondersteuning te beperken en daarmee de doelstellingen zoals verwoord in de begroting te realiseren.

Jeugdhulp

We blijven samen met opvoedprofessionals werken aan het ontwikkelen van een 'pedagogische visie' (vanuit hetzelfde idee samenwerken met iedereen die werkt aan de gezondheid, opvoeding en ontwikkeling van kinderen).

Wmo

De aanbesteding voor de lokale ondersteuning kan vertraging oplopen. Vooralsnog gaan de pilots in vertraagd tempo door. De alternatieve ondersteuning, de geboden ruimte aan aanbieders en het financieel bieden van voldoende zekerheid heeft echter ook een positief effect op de ontwikkeling van het gewenste resultaatgericht werken.

Inkomensregelingen en participatie

Wij bieden alle inwoners, die niet zelfstandig in hun levensonderhoud kunnen voorzien, inkomensondersteuning.

Deze doelstelling wordt gerealiseerd. Naast de reguliere voorzieningen zijn diverse extra (landelijke) maatregelen genomen. De verwachte toename van het aantal inwoners dat gebruik gaat maken van inkomensondersteuning zal wel leiden tot een veranderend meerjarenperspectief in financieel opzicht. Nog dit jaar willen de gevolgen daarvan onderzoeken. We zullen het aanbod van re-integratievoorzieningen wellicht moeten aanpassen.

Conflictzorg

Er blijft aandacht voor realisatie van de benoemde doelstellingen:

- opvoedprofessionals voelen zich mede verantwoordelijk voor het terugdringen van huiselijk geweld en kindermishandeling, en;
- lokale uitvoering van provinciaal actieplan.

De concrete vertaling hiervan in activiteiten is voorlopig uitgesteld omdat alle betrokken partijen op dit moment vooralsnog hun prioriteiten leggen bij de uitvoering van hun eigen werkzaamheden.

Gezondheidszorg

In het voorjaar van 2020 is het nieuwe gezondheidsbeleid aan het college voorgelegd. Hierin zijn de ambities voor de komende jaren beschreven. Kern van het nieuwe beleid is een uitbreiding van op preventiegerichte activiteiten en het bereiken van meer kwetsbare inwoners. Ook de verbinding met de implementatie van de nieuwe Omgevingswet en het realiseren van een 'gezonde leefomgeving' voor onze inwoners wordt daarin als belangrijke ontwikkeling beschreven. Door de coronacrisis ontstaat er vertraging op de realisatie van deze doelen.

Sociaal domein algemeen

Vanuit dit programmaonderdeel worden activiteiten bekostigd die het brede sociaal domein ondersteunen.

Sociaal Domein Fryslân (SDF)

Het overgrote deel bestaat uit instandhoudingskosten van de gemeenschappelijke regeling SDF. SDF kan ook in deze periode de werkzaamheden naar verwachting zonder meerkosten blijven uitvoeren.

Onafhankelijke cliëntondersteuning

Naar verwachting zal er tijdens de coronacrisis een lichte afname van het beroep op onafhankelijke cliëntondersteuning zijn. Gemeente de Fryske Marren neemt deel aan een project van 'koplopergemeenten' in deze ondersteuning. De doelstelling wordt volledig gerealiseerd.

Adviesraad Sociaal Domein

De Adviesraad Sociaal Domein zal waarschijnlijk minder kosten maken dan verwacht omdat er sprake zal zijn van minder trainingsmogelijkheden en reiskosten. Door gebruik van digitale communicatie kan de advisering doorlopen.

d. Extra kosten corona (in beeld brengen eerste kosten van de crisis)

De totale extra kosten corona in het programma 5. Sociaal domein bedragen € 60.000. Zie voor een specificatie bijlage 4 (vertrouwelijk). De financiële gevolgen van de extra kosten coronavirus voor de programma's 1 tot en met 5 zijn verwerkt in het overzicht algemene reserve (bladzijde 39).

e. Overzicht te honoreren aanmeldingen

Nr. x € 1.000		2020	2021	2022	2023	2024
Programma 5 Sociaal Domein						
25.	Invoering Wet verplichte GGZ	-40	-40	-40	-40	-40
26.	Structurele extra inzet op gezondheid	-21	-42	-42	-42	-42
27.	Uitbreiding Contractmanagement Team Beleid MO	-34	-67	-67	-67	-67
28.	Extra middelen pilots nieuwe wet inburgering *	-141				
29.	Uitvoering gezondheidsbeleid 2020-2024 *	-66	-66	-8		
29.	Uitvoering gezondheidsbeleid 2020-2024 *	66	66	8		
Totaal		-236	-149	-149	-149	-149
Waarvan: ten laste van de algemene reserve (incidenteel) *		-141	-	-	-	-
Waarvan: ten laste van exploitatie (structureel)		-95	-149	-149	-149	-149

25. Invoering Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz)

Op 1 januari 2020 is de Wvggz in werking getreden. De verantwoordelijkheid van gemeenten in de uitvoering van de Wvggz brengt met zich mee dat de gemeente moet beschikken over een gedigitaliseerd ondersteuningssysteem waarin de werkprocessen opgenomen zijn en uitwisseling van informatie met ketenpartners kan plaatsvinden.

Een deel van de verdere taken zijn in Fryslân door alle gemeenten ondergebracht bij de Veiligheidsregio Fryslân. Dit omdat de werkzaamheden nieuw zijn en de benodigde kennis en ervaring het beste centraal opgedaan kunnen worden. Hiervoor is een dienstverleningsovereenkomst opgesteld. Tot slot moet ook binnen de gemeente een aantal taken opgepakt worden, zoals het aannemen en doorzetten van een zorgmelding.

Het betreft het uitvoeren van een wettelijke verplichting. Inwoners van onze gemeente kunnen hier aanspraak op maken. Om de taak zo efficiënt mogelijk uit te voeren, wordt een digitaal ondersteuningssysteem gebruikt en zijn een aantal taken ondergebracht bij Veiligheidsregio Fryslân.

26. Structurele extra inzet op gezondheid

Nieuw gezondheidsbeleid (2020 – 2024)

Het nieuwe gezondheidsbeleid wordt begin 2020 aan de raad voorgelegd. Het beleid betreft een verbreding ten opzichte van het voorgaande beleid.

We zetten in op vijf ambities:

1. Gezondheid in de fysieke leefomgeving.
2. Levensverwachting kwetsbare inwoners verhogen.
3. Aan de slag met druk op het dagelijks leven bij jeugd en jongvolwassenen.
4. Vitaal ouder worden.
5. Gezonde leefstijl (op het gebied van roken, alcohol, drugs en overgewicht).

Gezondheid als middel om andere doelen te bereiken

Gezondheid is een belangrijk middel om regie op het eigen leven te voeren en mee te kunnen doen in de maatschappij. Gezondheid is dus geen doel op zich. Deze benadering verbindt het gezondheidsbeleid met de doelstellingen in het sociale domein: participatie, zelfregie en zelfredzaamheid. Daarnaast is er een link met de inclusieagenda met als thema 'mee kunnen doen in de samenleving', die momenteel wordt opgesteld voor onze gemeente. Het belang om de ambities te realiseren ligt dus breder dan het gezondheidsaspect op zich.

Verhogen structurele inzet

De huidige beleidsmedewerker zit voor 0,67 fte in de vaste formatie. Om onze ambities op het gebied van gezondheid te realiseren is er structureel meer inzet nodig.

27. Uitbreiding contractmanagement beleid maatschappelijke ondersteuning

In 2018 is een aanvraag gedaan voor het structureel aanstellen van een contractmanager Wmo en deze is gehonoreerd. In artikel 2.1.1. van de Wmo 2015 staat dat het gemeentebestuur zorgdraagt voor de kwaliteit en de continuïteit van de voorzieningen. Naast de Wmo geldt dit ook voor voorzieningen die wij verstrekken op grond van de Jeugdwet, de Participatiewet en de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs). De ervaringen met contractmanagement zijn positief en heeft zijn waarde bewezen voor de Wmo in de afgelopen jaren.

Resultaten contractmanagement afgelopen periode:

- risicobeheersing
- aanscherping interne controle op kosten/facturen
- constante focus op het naleven van contracten en mogelijke afwijkingen
- kwaliteit en continuïteit zijn gewaarborgd door kwaliteitstoezicht
- intermediair voor betrokken partijen, knelpunten worden opgelost
- ontwikkelingen en trends worden gesignaleerd en gebruikt als input voor beleid/inkoop

- contractmanagement levert een bijdrage aan het terugdringen van de zorgkosten

Contractmanagement is een essentieel onderdeel om de kwaliteit, de rechtmatigheid van de verstrekkingen en de juistheid van de kosten te borgen. Het maakt ook onderdeel uit van de controle en verantwoordingscyclus. Controle kan reducering van kosten opleveren. Het belang zit ook in de waarde van de contracten. Het gaat hierbij om circa € 8 miljoen direct (Wmo) en € 8,5 miljoen indirect (Jeugdwet). Voor de Participatiewet en Wgs is de omvang kleiner maar niet minder belangrijk. Naast deze voorzieningen spelen ook contracten in het kader van leerlingenvervoer en Wet inburgering.

28. Extra middelen pilots nieuwe Wet inburgering

Nieuwe Wet inburgering

De Wet inburgering wordt met ingang van 1 januari 2021 ingrijpend gewijzigd. Er ligt een stevige veranderingsopgave. Wij bereiden ons hier in 2020 op voor met twee pilots.

Pilots

De Fryske Marren heeft een plan van aanpak ontwikkeld om de veranderingsopgave tijdig te volbrengen en voert twee pilots uit: Brede Intake en PIP. Naar aanleiding van de door het ministerie geformuleerde veranderopgave inburgering is er in de kadernota 2019 al € 250.000 door de raad toegekend.

Extra financiering nodig

In de afgelopen maanden zijn de pilots verder uitgewerkt en is gebleken dat het krediet ontoereikend is. De geraamde kosten voor de uitvoering hier van zijn € 391.000. Daarom wordt nu een extra aanvraag gedaan voor aanvullende middelen van € 141.000.

Decentralisatie-uitkering (baten)

Vanuit het ministerie is er voor de pilot een decentralisatie-uitkering beschikbaar gesteld van € 120.000. Met deze kadernota-aanvraag worden deze middelen hiervoor definitief bestemd. De resterende kosten van € 21.000 dienen uit eigen middelen te worden gefinancierd. Daarmee kunnen de pilots kostendekkend worden uitgevoerd.

Structurele dekking vanaf 2021

Welke structurele middelen beschikbaar komen vanaf 2021 voor de definitieve uitvoering van de Wet inburgering is op dit moment nog niet duidelijk. Wij verwachten hierover voor de zomer van 2020 meer duidelijkheid te krijgen. Dan zullen wij de raad hierover informeren en dit betrekken bij de vaststelling van de begroting 2021.

29. Uitvoering gezondheidsbeleid 2020 -2024

Nieuw gezondheidsbeleid (2020 – 2024)

Het nieuwe gezondheidsbeleid wordt begin 2020 aan de raad voorgelegd. Het beleid betreft een verbreding ten opzichte van het voorgaande beleid.

We zetten in op vijf ambities:

1. Gezondheid in de fysieke leefomgeving.
 2. Levensverwachting kwetsbare inwoners verhogen.
 3. Aan de slag met druk op het dagelijks leven bij jeugd en jongvolwassenen.
 4. Vitaal ouder worden.
 5. Gezonde leefstijl (op het gebied van roken, alcohol, drugs en overgewicht).
- De eerste ambitie kent een sterke verbinding met de ontwikkelingen rond de nieuwe Omgevingswet. Deze ontwikkeling is actueel en vraagt om meer inzet.

Stimuleringsgelden beschikbaar gesteld

Via de decentralisatie-uitkering GIDS (Gezond in de Stad) worden gemeenten met wijken waarin de grootste gezondheidsachterstanden voorkomen tijdelijk financieel ondersteund bij hun lokale aanpak van gezondheidsachterstanden.

Voor onze gemeente betreft dit een uitkering van € 58.000 per jaar (2019 tot en met 2021).

Daarnaast wordt de preventieve aanpak van gezondheidsproblemen ondersteund via een landelijke impuls 'kansrijke start' (2020, 2021, 2022). Dit betreft een jaarlijkse uitkering van € 8.300 en wordt ook via de decentralisatie-uitkering GIDS toegekend.

Dekking uitvoering nieuw gezondheidsbeleid

De toegekende GIDS-gelden voor 2020 en 2021 van € 58.000 én de toegekende GIDS-gelden (specifiek voor kansrijke start) voor 2020, 2021 en 2022 van € 8.300 toe te voegen aan het bestaande budget voor Gezondheidsbeleid. Daarmee is de uitvoering van het nieuwe gezondheidsbeleid grotendeels gedekt. Het is de verwachting dat er ook in de jaren daarna extra gelden beschikbaar komen.

De financiële gevolgen van deze te honoreren aanmeldingen zijn verwerkt in het overzicht opbouw financieel meerjarenperspectief (bladzijde 35) en het overzicht algemene reserve (bladzijde 39).

Financiële overzichten

Uitgangspunten

Dit hoofdstuk bevat de uitgangspunten die we hanteren voor het opstellen van deze crisisnota.

Financieel meerjarenperspectief

Uitgangspunt voor deze crisisnota is het in de programmabegroting 2020 gepresenteerde financiële meerjarenperspectief. Vervolgens hebben we dit meerjarenperspectief geactualiseerd. Financiële effecten uit reeds eerder toegekende voorstellen/besluiten hebben we verwerkt in dit meerjarenperspectief.

Algemene uitkering

In het meerjarenperspectief hebben we de decembercirculaire 2019 verwerkt. Wij verwachten de meicirculaire 2020 van het Rijk in mei of juni. Over de effecten van deze circulaire informeren wij u in een afzonderlijk raadsmemo. Vervolgens verwerken we de financiële gevolgen hiervan voor het lopende jaar in de jaarrekening 2020 en meerjarig in de begroting 2021.

Rijksmiddelen jeugdzorg

De financiële positie van de gemeenten komen steeds meer onder druk te staan. Gemeenten moesten vaak vergaande maatregelen nemen om tot een structureel en reëel sluitende begroting te komen. Het Rijk heeft met de VNG afgesproken dat in het najaar van 2020 nieuw onderzoek is afgerond. Naar aanleiding van de uitkomsten van het onderzoek jeugdzorg, de ontwikkelingen van het gemeentelijke beleid en de besluitvorming van het volgende kabinet zal de situatie in 2022, 2023 en 2024 duidelijk worden. In de programmabegroting 2020 is vanaf 2022 een stelpost rijksmiddelen jeugdzorg opgenomen van € 839.000 structureel. De provincie heeft aangegeven dat we deze stelpost kunnen handhaven in deze crisisnota en de begroting 2021.

Voor de jaren 2022, 2023 en 2024 kan door gemeenten een stelpost 'uitkomst onderzoek jeugdzorg' geraamd worden: per gemeente naar rato van de € 300 miljoen (in 2021). Dit resulteert in onze gemeente in voordelen van € 839.000 in 2022, 2023 en 2024. Zie ook paragraaf opbouw financieel meerjarenperspectief (bladzijde 35).

Rijksmiddelen Wmo abonnementstarief

De raad heeft vorig jaar met de aangenomen VNG-motie gewezen op en gesteld dat 'wie bepaalt betaalt'. Vooralsnog is aanvullend gebruik van Wmo-voorzieningen en de indirecte kosten nog niet gecompenseerd door het Rijk. De minister wacht de uitkomsten uit een landelijke monitor af. In het najaar van 2020 kunnen de eerste conclusies getrokken worden welk effect het abonnementstarief heeft op het gebruik van Wmo-voorzieningen naast de groei ten gevolge van demografische gegevens en verzwaring van de benodigde zorg. Dit is een autonome ontwikkeling, waarbij de gemeente nauwelijks invloed heeft op de extra uitgaven door het openeinde karakter van de Wmo.

In lijn met de rijksmiddelen jeugdzorg nemen we nu een stelpost 'uitkomst onderzoek effect abonnementstarief' op van € 500.000 in 2021 en € 1.000.000 in 2022, 2023 en 2024. Zie ook paragraaf opbouw financieel meerjarenperspectief (bladzijde 35).

Structureel, eenmalig en reserves

Structurele gelden kenmerken zich in de presentatie doordat zij vanaf het startjaar in elke jaarschijf zijn opgenomen. Lasten of baten die zich beperken tot één of een beperkt aantal jaren nemen we alleen mee in de desbetreffende jaarschijven. Eenmalige budgetten brengen we ten laste van de vrije algemene reserve om vervolgens, conform de Nota Reserves en Voorzieningen, deze mutaties op te nemen in de Reserve Onderhanden Werk (OHW). In de financiële verordening en de Nota Reserves en Voorzieningen zijn de uitgangspunten vastgelegd voor het vormen en besteden van (bestemmings)reserves en voorzieningen.

Bouwgrondexploitatie

In het overzicht van de algemene reserve zijn geen resultaten uit de bouwgrondexploitatie meegenomen. De accountant is van oordeel dat we onontkoombare winsten direct op moeten nemen in onze exploitatie.

Autonome ontwikkeling, bestaand beleid en voorgestelde aanmeldingen

Het perspectief is gesplitst in autonome ontwikkelingen, bestaand beleid en voorgestelde aanmeldingen.

Autonome ontwikkelingen en bestaand beleid

Verhogingen en verlagingen in baten en lasten binnen het bestaand beleid, veroorzaakt door onvoorzienbare en onvermijdbare externe factoren en waarvan uitstel extra kosten met zich zal meebrengen, of op andere wijze zal leiden tot onoverkomelijk problemen, hebben we meegenomen. Dat geldt ook voor activiteiten op beleid dat al in gang is gezet vanuit eerdere kadernota's/ programmabegrotingen of waarover specifieke raadsbesluiten zijn genomen.

Voorgestelde aanmeldingen

Dat zijn nieuwe zaken of intensivering van bestaand beleid waartoe nog niet eerder een besluit is genomen.

Btw, rente en vrijval tijdelijke budgetten

In de financiële perspectieven laten we de btw, voor zover verkenbaar met de belastingdienst, buiten beschouwing.

Rentepercentage nieuwe investeringen

Voor nieuwe investeringen, waarmee in de liquiditeitenplanning nog geen rekening is gehouden, is het nodig nieuw geld aan te trekken. De marktrente bedraagt op dit moment 0,4% (tien jaar Fixe BNG). Gelet op de onzekerheid in de markt is het gerechtvaardigd hier een risico-opslag bij te tellen. In deze crisisnota houden we daarom rekening met een rentepercentage van 1% voor nieuwe investeringen.

Rentepercentage grondexploitatie

Op grond van de nieuwe BBV-voorschriften (Besluit Begroting en Verantwoording voorschriften) is het niet meer toegestaan om ons rentepercentage dat gebaseerd is op het gemiddelde van onze langlopende leningen toe te rekenen aan gronden in exploitatie. Hiervoor maken we gebruik van een rekenmethode die door de BBV is voorgeschreven. In deze berekening komt het rentepercentage wat wij nog door mogen rekenen aan gronden in exploitatie uit op 2,03%.

Afschrijvingstermijnen

In het jaar van de investering starten we met het afschrijven van investeringen economisch nut en maatschappelijk nut (in het aanvangsjaar nemen we 50% in plaats van de volledige kapitaallasten mee). In de gewijzigde BBV-voorschriften is opgenomen dat we investeringen met economisch nut en maatschappelijk nut moeten afschrijven.

Lastenontwikkeling

Algemene dekkingsmiddelen

De onroerende zaakbelastingen (ozb), forensenbelasting en toeristenbelasting zijn algemene dekkingsmiddelen.

De verhoging ozb is gebaseerd op de inflatie en loonkostenontwikkeling. Dit betekent een verhoging van 2,3% in 2021, 2,1% in 2022 en 2% in 2023 en 2024. In het laatste kwartaal van 2020 ontvangt u de voorstellen voor de tarieven 2021.

Specifieke dekkingsmiddelen

Het rioolheffing en de afvalstoffenheffing zijn specifieke dekkingsmiddelen. Uitgangspunt is dat we hiervoor kostendekkende tarieven hanteren. Dit betekent dat we als beleidsuitgangspunt hanteren dat er geen kosten van riolering en afvalinzameling ten laste van de algemene middelen komen. Onze voorstellen voor 2020 zijn op dit beleidsuitgangspunt gebaseerd.

Financieel meerjarenperspectief

Algemeen

In de programmabegroting 2020 (pagina 97) is een overzicht opgenomen met informatie over het financieel perspectief tot en met 2023. Dit vormt de beginreeks van deze crisisnota 2020:

x € 1.000	2020	2021	2022	2023	2024
Saldi programmabegroting 2020	870	432	408	654	1.154

Deze saldi gepresenteerd in de programmabegroting 2020 hanteren wij als vertrekpunt voor de crisisnota 2020. Door het actualiseren van deze reeks komen we tot een nieuw financieel perspectief. Te denken valt aan reeds genomen besluiten met financieel effect, kapitaallasten, loon- en prijscompensatie en dergelijke. In de volgende paragrafen gaan we hier verder op in, evenals op ontwikkelingen bestaand beleid en gehonoreerde kadernota-aanmeldingen. Een en ander heeft geresulteerd in de volgende eindreeks voor de crisisnota 2020:

x € 1.000	2020	2021	2022	2023	2024
Saldi crisisnota 2020	163	209	246	220	235

Opbouw financieel meerjarenperspectief

Op hoofdlijnen zien de saldi van deze crisisnota er als volgt uit:

x € 1.000	2020	2021	2022	2023	2024
Programmabegroting 2020	870	432	408	654	1.154
Autonome mutaties	-463	468	822	764	2.159
Mutaties bestaand beleid	-1.500	-1.370	-1.260	-1.275	-1.275
Eenmalige mutaties	-75	-	-	-	-
Onttrekkingen en stortingen AR n.a.v. eenmalige mutaties	75	-	-	-	-
Saldi meerjarenperspectief excl. Aanmeldingen	-1.093	-470	-30	143	2.038
Voorgestelde aanmeldingen	-517	-779	-779	-779	-779
Voorgestelde aanmeldingen ten laste van AR	-887	-514	-231	-	-
Voorgestelde aanmeldingen dekking AR	887	514	231	-	-
Rentelasten aanmeldingen t.l.v. AR	-9	-14	-16	-16	-16
Saldi meerjarenperspectief incl. Aanmeldingen	-1.619	-1.263	-825	-652	1.243
Stelpost 'Uitkomst onderzoek effect abonnementstarief'		500	1.000	1.000	1.000
Onttrekken ten laste van algemene reserve	1.800	1.000	100	-100	-2.000
Rentelasten onttrekken t.l.v. algemene reserve	-18	-28	-29	-28	-8
Saldi Crisisnota 2020	163	209	246	220	235

De saldi crisisnota in 2020 tot en met 2024 voldoen aan de financiële verordening. Dit voor de risico's in de nog door te voeren bezuinigingsmaatregelen sportbeleid en evenementenbeleid uit de zero base van 2013. Het financieel perspectief is dan nog voldoende robuust. Met deze getallen vallen we binnen de veilige BBV-marges weergegeven in de begroting 2020 (paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing → financiële kengetallen). De structurele begrotingsruimte in jaarschijf 2024 bedraagt € 235.000.

Het financieel perspectief wordt als volgt opgebouwd en verder toegelicht:

1. Autonome mutaties
2. Mutaties bestaand beleid
3. Eenmalige mutaties
4. Voorgestelde aanmeldingen
5. Algemene reserve
6. Liquiditeitenplanning

Ontwikkelingen meerjarenperspectief

In deze paragraaf ziet u de ontwikkelingen met betrekking tot het meerjarenperspectief.

Autonome mutaties

In het meerjarenperspectief zijn de volgende autonome ontwikkelingen opgenomen:

x € 1.000		2020	2021	2022	2023	2024
a.	Algemene uitkering	-863	179	502	428	2.682
b.	Stelpost 'Uitkomst onderzoek jeugdzorg'			-839	-839	-839
b.	Stelpost 'Uitkomst onderzoek jeugdzorg'			839	839	839
c.	Belastingen		-11	-80	-164	145
d.	Aansluiting paragraaf lokale heffingen	400	400	400	400	400
e.	Vrijval kapitaallasten		100	200	300	400
f.	Loon- en prijscompensatie		884	884	884	884
g.	Dekking stelpost loon- en prijscompensatie		-884	-884	-884	-884
h.	Dotatie stelpost loon- en prijscompensatie		-200	-200	-200	-1.468
Saldi Autonome mutaties		-463	468	822	764	2.159

Ad a. Algemene uitkering

In december vorig jaar bent u geïnformeerd over de uitwerking van de septembercirculaire 2019. In de advisering van de septembercirculaire 2019 zijn de wijzigingen ten opzichte van de meicirculaire 2019 verwerkt van 2020 tot en met 2023. De stijging van het accres in 2024 uit de septembercirculaire 2019 en het actualiseren van de maatstaven (dat wil zeggen aantallen inwoners, woonruimten, bijstandsgerechtigden en dergelijke) per 1 januari 2020 zijn nu verwerkt in de voorliggende crisisnota. De decembercirculaire 2019 bevat geen structurele gevolgen ten opzichte van de septembercirculaire 2019. De circulaire beschrijft voornamelijk de afronding van 2019 (zie jaarrekening 2019) en geeft verder geen inzicht in verwachte wijzigingen van het accres. De wijzigingen worden pas in de meicirculaire 2020 meegenomen. Hierover zullen wij u afzonderlijk informeren.

Ad b. Stelpost 'Uitkomst onderzoek jeugdzorg'

Zie voor een toelichting het hoofdstuk uitgangspunten en specifiek de rijksmiddelen jeugdzorg (bladzijde 34).

Ad c. Belastingen

De verhoging OZB is gebaseerd op de inflatie en loonkostenontwikkeling. Dit betekent een verhoging van 2,3 % in 2021, 2,1% in 2022 en 2% in 2023 en 2024. In het laatste kwartaal van 2020 ontvangt u de voorstellen voor de tarieven 2021.

Ad d. Aansluiting paragraaf lokale heffingen

De raad heeft op 13 november 2019 de belastingverordeningen vastgesteld. De ramingen in meerjarenperspectief zijn nu overeenkomstig verwerkt. Het rapport van ANG-connectie over de kostendekking wordt de komende jaren gebruikt bij de advisering over de legestarieven. Het rapport geeft inzicht in welke diensten, gelet op het kostenplafond, verhoogd kunnen worden. Bij de behandeling van de begroting worden de voorstellen aan u voorgelegd.

Ad e. Vrijval kapitaallasten

Elk jaar wordt de vrijval aan kapitaallasten (afschrijving en rente) berekend en toegevoegd aan het meerjarenperspectief.

Ad f./g./h. Loon- en prijscompensatie

In onze begroting hebben wij een stelpost opgenomen voor loon- en prijscompensatie (zie ook hoofdstuk 1 kaders). Jaarlijks worden de budgetten waarop concrete prijsstijgingen van toepassing zijn (op basis van contracten en dergelijke) in kaart gebracht en verhoogd ten laste van deze stelpost.

Mutaties bestaand beleid

x € 1.000	2020	2021	2022	2023	2024
Effecten rijksbeleid abonnementstarief	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000
Kostenontwikkeling Re-integratie /Empatec	-500	-370	-260	-275	-275
Saldi Mutaties bestaand beleid	-1.500	-1.370	-1.260	-1.275	-1.275

Effecten rijksbeleid abonnementstarief

Per 1 januari 2019 geldt voor de eigen bijdrage aan Wmo-maatwerkvoorzieningen een voor ieder gelijk 'abonnementstarief'. Dit leidt ertoe dat meer mensen een beroep doen op de Wmo. Ook mensen die het tot dan toe zelf goed konden regelen, kloppen nu eerder aan bij de Wmo. De omvang ervan is niet met zekerheid te voorspellen, omdat we geen duidelijk zicht hebben op de groep inwoners met een midden- of hoger inkomen die ondersteuning nodig hebben. Sinds 1 januari 2019 is het aantal cliënten met bijna 10% gestegen. De groei gaat in 2020 nog door, maar onzeker is wanneer dit zich stabiliseert. Een ander effect is dat de gemeente geen sturingsruimte heeft.

Kostenontwikkeling re-integratie/Empatec

Toename kosten re-integratie

Vanaf 2020 rekent Pastiel een prijsstijging door die zich in de afgelopen vijf jaar heeft ontwikkeld. De groeiende behoefte aan maatwerktrajecten, afgestemd op de specifieke behoefte van de deelnemer, zorgt daarnaast voor een grotere lastenstijging. Tegelijkertijd nemen we meer diensten af van Pastiel inzake sluitende aanpak jeugdwerkloosheid. In aansluiting op de nu doorgerekende prijsstijging wordt een separaat voorstel gedaan voor loon- en prijscompensatie in de komende jaren.

Grotere instroom statushouders

Na de grote instroom van statushouders eind 2016 en begin 2017 zijn de aantallen trajecten verdubbeld. Statushouders hebben doorgaans ook meer tijd nodig in het traject vanwege de taalachterstand.

Doorontwikkeling Empatec

Naast deze ontwikkelingen loopt de doorontwikkeling van Empatec naar een leerwerkbedrijf. Ervan uitgaande dat de wijzigingen niet geheel budget neutraal kunnen blijven en het leerwerkbedrijf extra begeleiding vereist, schatten we een verhoging van deze kosten in van 5% van het re-integratiebudget (€ 100.000).

Autonome ontwikkeling BUIG-budget

De autonome ontwikkeling van het BUIG-budget laat een neergaande lijn zien. Dat betekent dat we minder inkomsten krijgen om inwoners in hun inkomen te voorzien. Dat dwingt ons er toe om fors te blijven inzetten op re-integratie.

Bezuinigingsplan

Voor de jaren 2020 en 2021 is een bezuinigingsplan opgesteld en voorgelegd aan het college, waarmee een deel van de kostenstijging (€ 250.000 in 2020 en € 425.000 vanaf 2021) wordt opgevangen. Deze bezuinigingen passen binnen het vastgestelde beleid.

Dekkingstekort

Ondanks de voorgestelde bezuinigingen is er sprake van een dekkingstekort in de komende jaren van € 500.000 (2020), € 370.000 (2021), € 260.000 (2022) en € 275.000 (2023 en 2024).

Eenmalige mutaties

x € 1.000	2020	2021	2022	2023	2024
75 jaar bevrijding	-75	-	-	-	-
Saldi Eenmalige mutaties	-75	-	-	-	-

In de raadsvergadering van 30 oktober 2019 is besloten € 75.000 beschikbaar te stellen voor de viering van 75 jaar bevrijding en te dekken uit de algemene reserve.

Voorgestelde aanmeldingen

Hier wordt met betrekking tot de voorgestelde aanmeldingen voor beleid inzicht gegeven in de effecten voor de algemene reserve en de exploitatie (zie voor de algemene reserve ook paragraaf 4.6). De toelichtingen op deze voorgestelde aanmeldingen/activiteiten zijn terug te vinden in de programma's.

Totaal aanmeldingen per programma

Alle individuele gehonoreerde aanmeldingen zijn weergegeven in het beleidsinhoudelijke deel van deze crisisnota (pagina's 3 tot en met 20). Hieronder een totaaloverzicht per programma.

Nr. x € 1.000	2020	2021	2022	2023	2024
Programma 1 Bestuur en Organisatie	-187	-251	-251	-251	-251
Programma 2 Ruimte	-637	-765	-572	-341	-341
Programma 3 Economie	-	-	-	-	-
Programma 4 Leefbaarheid en Onderwijs	-344	-128	-38	-38	-38
Programma 5 Sociaal Domein	-236	-149	-149	-149	-149
Totaal	-1.404	-1.293	-1.010	-779	-779
Waarvan: ten laste van de algemene reserve (incidenteel)	-887	-514	-231	-	-
Waarvan: ten laste van exploitatie (structureel)	-517	-779	-779	-779	-779

Voor de aanmeldingen ten laste van de algemene reserve ramen we rentelasten in de exploitatie. We hanteren 1% voor nieuwe investeringen. Dit levert de volgende reeks voor de exploitatie op:

x € 1.000	2020	2021	2022	2023	2024
Rentelasten aanmeldingen t.l.v. algemene reserve	-9	-14	-16	-16	-16
Rentelasten aanmeldingen t.l.v. algemene reserve	-9	-14	-16	-16	-16

Algemene reserve

In deze paragraaf geven we een overzicht van de algemene reserve van De Fryske Marren. De algemene reserve bestaat uit de vrije algemene reserve en de reserves weerstandsvermogen.

De raad heeft 18 december 2019 de nieuwe nota risicomanagement en weerstandsvermogen 2019-2022 vastgesteld. In deze nieuwe nota is een gewijzigde berekeningssystematiek van het benodigde weerstandsvermogen gepresenteerd volgens de zogenaamde Monte Carlo simulatietechniek. Deze is algemeen geaccepteerd in zowel de profit als de non-profit sector. Voorheen hielden we geen rekening met een zogenaamde "zekerheidsfactor".

Het is niet reëel te veronderstellen dat risico's zich in de volle omvang en op hetzelfde moment voordoen. Deze risicosimulatie voeren we bij iedere actualisering opnieuw uit. Een zekerheidspercentage van 90% hanteren veel gemeenten. In de jaarrekening 2019 is in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing een update van de risico's weergegeven. Op basis van het genoemde percentage en de inventarisatie van de risico's in de jaarrekening is een benodigd weerstandsvermogen nodig van afgerond € 8,3 miljoen. In de jaren 2021, 2022 en 2023 accepteren we tijdelijk een algemene reserve onder het weerstandsvermogen van € 8,3 miljoen.

De ratio van circa 1,2 (dat wil zeggen stand algemene reserve eind 2024 € 10.170.000 : € 8.300.000 benodigd weerstandsvermogen) valt in 2024 binnen de kwalificatie ratio weerstandsvermogen tussen de 1,0 en 1,4 en is daarmee voldoende. We komen in het tweede halfjaar met een herstelplan voor de algemene reserve.

Hieronder volgt een overzicht van de algemene reserve:

x € 1.000	2020	2021	2022	2023	2024
Algemene reserve (stand per 1/1)	15.815	10.915	8.401	7.570	8.170
<i>Stortingen:</i>					
Resultaatsbestemming jaarrekening 2019	409				
Verrekening reserve onderhanden werk en algemene reserve	3.393				
Kadernota 2018 deel 2	300				
Begroting 2020				500	
Crisisnota 2020				100	2.000
Totaal stortingen	4.102	-	-	600	2.000
<i>Onttrekkingen:</i>					
Kadernota 2019	-2.000	-1.000			
Begroting 2020			-500		
Extra kosten coronavirus	-4.315				
Crisisnota 2020	-1.800	-1.000	-100		
Totaal onttrekkingen	-8.115	-2.000	-600	-	-
<i>Voorgestelde aanmeldingen ten laste van AR:</i>					
Honoreren	-887	-514	-231	-	-
<i>Aanmeldingen ten laste van de AR: → naar OHW</i>	-887	-514	-231	-	-
Stand per 31/12	10.915	8.401	7.570	8.170	10.170

Mutaties algemene reserve - stortingen

Een deel van het rekeningresultaat 2019 is volgens de resultaatbestemming jaarrekening toegevoegd aan de algemene reserve. De storting in jaarschijf 2020 uit de kadernota 2018 deel 2 maakt onderdeel uit van het bovenstaande overzicht. Claims/onttrekkingen aan de algemene reserve zetten we apart in een bestemmingsreserve om zo duidelijk in beeld te hebben wat de algemene reserve van De Fryske Marren is. Een specificatie van de verrekening tussen de reserve onderhanden werk en de algemene reserve is verwerkt in bijlage 3 reserves en voorzieningen. In de begroting 2020 is in jaarschijf 2023 € 0,5 miljoen gestort in de algemene reserve. Verder is het toevoegen van € 0,1 miljoen in 2023 en € 2 miljoen in 2024 in deze crisisnota ten gunste van de exploitatie verwerkt in de paragraaf opbouw financieel perspectief.

Mutaties algemene reserve – onttrekkingen:

De onttrekkingen uit de kadernota 2019 in jaarschijven 2020 en 2021 zijn verwerkt in deze actualisatie. In de begroting 2020 is in jaarschijf 2022 € 0,5 miljoen onttrokken aan de algemene reserve. Het onttrekken van € 1,8 miljoen in jaarschijf 2020, € 1 miljoen in jaarschijf 2021 en € 0,1 miljoen in jaarschijf 2022 in deze crisistotaal is nodig om een sluitend meerjarenperspectief te presenteren. Zie ook paragraaf opbouw financieel perspectief. Een specificatie van de extra kosten coronavirus is opgenomen in de programma's.

Mutaties algemene reserve – aanmeldingen:

Tot slot hebben we in het overzicht van de algemene reserve de aanmeldingen verwerkt, zoals opgenomen in het overzicht totaal aanmeldingen per programma (zie pagina 38). Dit is het totaalbedrag van de aanmeldingen, die ten laste van de algemene reserve komen.

Wanneer we dan kijken naar de totale algemene reserve, geeft dit het volgende beeld:

x € 1.000	2020	2021	2022	2023	2024
Vrije algemene reserve	2.615	101	-730	-130	1.870
Weerstandsvermogen	8.300	8.300	8.300	8.300	8.300
Totaal overzicht algemene reserve	10.915	8.401	7.570	8.170	10.170

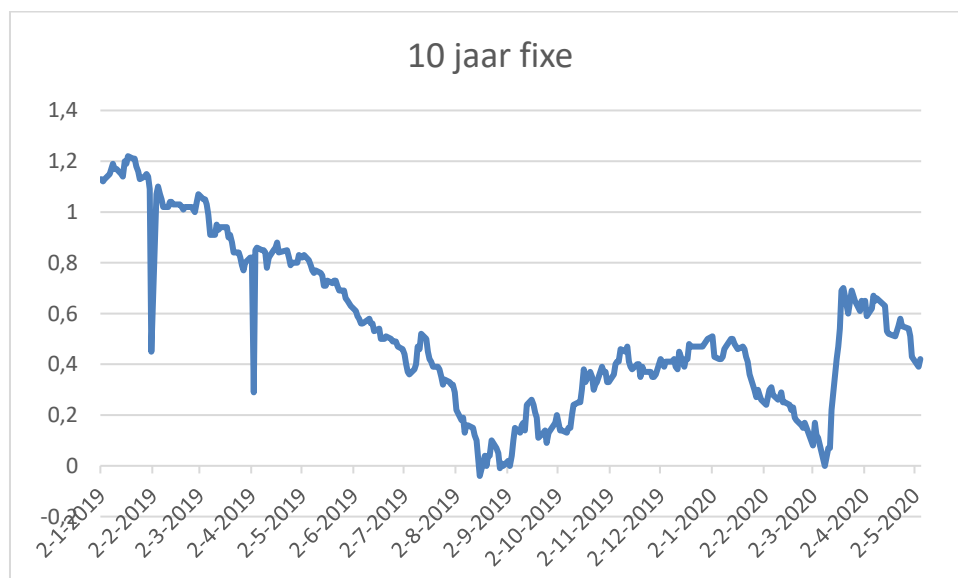
Liquiditeitenplanning

Renteverloop

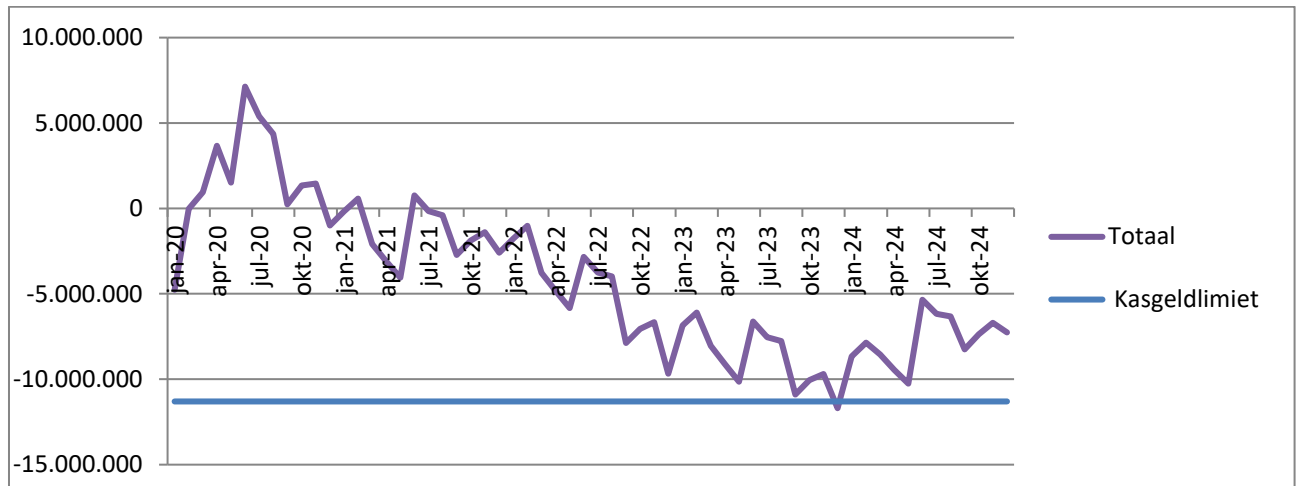
Al jaren melden wij dat de rente erg laag is. In de loop van 2019 is die weer verder gedaald. De 10-jaars fixe rente daalde zelfs tot rond de 0%. In het begin van dit jaar heeft de rente zich enigszins hersteld. Binnen deze lage rentetarieven zijn er echter toch grote schommelingen te zien.

De corona-uitbraak heeft een groot effect gehad op de financiële markten. De aandelen kelderden en met name de korte rente is in korte tijd fors toegenomen. Dit effect was ook in de lange rente te zien. Maar het besef dat het coronavirus vermoedelijk zal leiden tot een financiële terugslag, mogelijk zelfs een langdurige recessie, bracht hier al gauw verandering in. Met name de rentetarieven voor langere looptijden laten de laatste weken weer een daling zien. Gezien alle onzekere factoren is het moeilijk voorspellingen te doen over het renteverloop.

Renteontwikkeling januari 2019 tot en met april 2020

In deze crisisnota ramen we minder inkomsten en extra uitgaven wegens coronamaatregelen van circa € 4,3 miljoen. Dit bedrag is verwerkt in onderstaande liquiditeitenplanning. De planning van de overige uitgaven is ook bijgesteld. De reguliere kadernota 2020 is uitgesteld tot het najaar. Deze zal leiden tot extra kredieten en een aanpassing van de liquiditeitenplanning. Hoewel uit onderstaande grafiek blijkt dat we het kasgeldlimiet voorlopig niet overschrijden, houden we de liquiditeitspositie en het renteverloop nauwlettend in de gaten.

Raadsvoorstel

Wij stellen u voor om op basis van deze crisisnota in te stemmen met het gepresenteerde voorstel, dit gelet op de huidige kaders, en deze keuze als uitgangspunt te nemen voor het te voeren financieel beleid.

En vervolgens op basis hiervan te besluiten:

1. De crisisnota vast te stellen.
2. Een bestemmingsreserve in te laten stellen voor de extra kosten coronavirus in de crisisnota 2020.
3. De begroting 2020 te wijzigen conform de in deze crisisnota 2020 opgenomen mutaties in de jaarschijf 2020.
4. Jaarschijf 2021 zoals opgenomen in deze crisisnota 2020 als uitgangspunt te nemen voor de primitieve begroting 2021.
5. De in de jaarschijven 2022-2024 opgenomen zaken als uitgangspunt te nemen voor het te voeren beleid in de volgende planjaren.

Bijlage 1: Te honoreren aanmeldingen per programma

Nr. Honoreren	2020	2021	2022	2023	2024
Programma 1 Bestuur en Organisatie					
1. Reiskostenvergoeding raadsleden binnen de gemeente	-20	-20	-20	-20	-20
2. Aanbesteding jaarrekeningcontroles vanaf 2020	-20	-40	-40	-40	-40
3. Premie verzekeringen	-33	-33	-33	-33	-33
4. Medewerker Personeels- en salarisadministratie	-19	-37	-37	-37	-37
5. Verhoging Arbobudget	-44	-20	-20	-20	-20
6. Gemeentearchivaris	-21	-42	-42	-42	-42
7. Uitbreiding helpdesk	-30	-59	-59	-59	-59
Programma 2 Ruimte					
8. Formatie milieutaken	-42	-84	-84	-84	-84
9. Areaaluitbreiding wegen	-35	-35	-35	-35	-35
10. FTE's voor GRP (Gemeentelijk Riolerings Plan)	-44	-87	-87	-87	-87
10. FTE's voor GRP (Gemeentelijk Riolerings Plan)	44	87	87	87	87
11. Huurderving vastgoed *	-193	-193			
12. Stijging energieprijzen door ODE	-50	-50	-50	-50	-50
13. Bijdrage adviseur veenweide	-10	-20	-20	-20	-20
14. Onderzoek landhoofden Teernstrabrug te Balk *	-25				
15. Verhoging budget Ziekten en Plagen in groen *	-206	-231	-231		
16. Tijdelijke parkeervoorziening Lemmer (inv. € 90.000)	-2	-5	-5	-5	-5
17. Capaciteit Duurzaamheid	-61	-122	-122	-122	-122
18. Wet Natuurbescherming, voorlopen bermen	-13	-25	-25	-25	-25
Programma 4 Leefbaarheid en Onderwijs					
19. Huur lokalen Brede School Joure Zuid t.b.v. taalklas	-14	-14	-14	-14	-14
19. Huur lokalen Brede School Joure Zuid t.b.v. taalklas baten	14	14	14	14	14
20. Structurele extra inzet op cultuur	-22	-38	-38	-38	-38
21. Constructiefout installaties Bolster *	-160				
22. Constructiefout De Arke Lemmer *	-72				
23. Rijksbijdrage i.v.m. lokaal sport- en beweegakkoord *	-30	-30			
24. Procesbegeleiding en Bouwkundig advies Brûsplak Joure *	-60	-60			
Programma 5 Sociaal Domein					
25. Invoering Wet verplichte GGZ	-40	-40	-40	-40	-40
26. Structurele extra inzet op gezondheid	-21	-42	-42	-42	-42
27. Uitbreiding Contractmanagement Team Beleid MO	-34	-67	-67	-67	-67
28. Extra middelen pilots nieuwe wet inburgering *	-141				
29. Uitvoering gezondheidsbeleid 2020-2024 *	-66	-66	-8		
29. Uitvoering gezondheidsbeleid 2020-2024 *	66	66	8		
Totaal te honoreren	-1.404	-1.293	-1.010	-779	-779
Waarvan: ten laste van de algemene reserve (incidenteel) *	-887	-514	-231	-	-
Waarvan: ten laste van exploitatie (structureel)	-517	-779	-779	-779	-779

Bijlage 2: Niet te honoreren aanmeldingen per programma

Nr. Niet honoreren		2020	2021	2022	2023	2024
Programma 1 Bestuur en Organisatie						
30.	Senior HRM adviseur - Organisatieontwikkeling	-48	-95	-95	-95	-95
31.	Interne audit	-83	-166	-166	-166	-166
Programma 2 Ruimte						
32.	Planner buitendienst	-14	-27	-27	-27	-27
33.	Capaciteit Duurzaamheid	-61	-121	-121	-121	-121
34.	Herinrichting Tolhuswei / Slachtedyk te Joure (inv. € 412.000)	-10	-21	-21	-21	-21
35.	Inzet energiecoaches	-10	-50	-50	-50	
36.	Verbeteren toegankelijkheid openbare ruimte	-50	-50	-50	-50	-50
37.	Vervangen brug "Jonge Buursterveart" te Terherne *	-40				
38.	Vervangen brug "Oenemawei" te Terkaple *	-25				
39.	Energieketten en Transitievisie warmte *	-256				
Programma 4 Leefbaarheid en Onderwijs						
40.	Útwreiding Frysk taalbelied	-14	-22	-22	-22	-22
41.	Vorbereidingskrediet realisering sportpark tbv. VV Renado en VV Idskenuizen *	-35				
42.	Vorbereidingskrediet uitbreiding sporthal Balk *	-35				
Programma 5 Sociaal Domein						
43.	Uitvoering gezondheidsbeleid 2020 -2024	-29	-79	-130	-85	-85
44.	Nieuw beleid Armoede en Schulddienstverlening	-84	-259	-259	-259	-259
Totaal niet te honoreren		-794	-890	-941	-896	-846
Waarvan: ten laste van de algemene reserve (incidenteel) *		-391	-	-	-	-
Waarvan: ten laste van exploitatie (structureel)		-403	-890	-941	-896	-846

Bijlage 3: Overzicht reserves en voorzieningen

Dit overzicht reserves en voorzieningen is gebaseerd op gewijzigd beleid na vaststelling van de crisisnota 2020. Na vaststelling van de crisisnota verwerken we de mutaties genoemd in de paragraaf algemene reserve in de begroting 2021.

Totaaloverzicht	Saldo 1-1-'20	Saldo 1-1-'21	Saldo 1-1-'22	Saldo 1-1-'23	Saldo 1-1-'24
Algemene reserves:					
Algemene reserve	7.514.776	2.614.988	100.988	-730.012	-130.012
Weerstandsvormogen	8.300.000	8.300.000	8.300.000	8.300.000	8.300.000
	15.814.776	10.914.988	8.400.988	7.569.988	8.169.988
Bestemmingsreserves:					
Duurzaamheid	271.422	0	0	0	0
Kapitaallasten	9.568.000	9.244.500	8.924.000	8.606.500	8.292.000
Onderhanden werk	13.492.620	1.218.000	38.000	0	0
	23.332.042	10.462.500	8.962.000	8.606.500	8.292.000
Voorzieningen:					
Personeel	40.600	130.764	261.528	392.292	523.056
Pensioenen wethouders	6.166.408	5.604.181	5.041.954	4.519.727	4.177.500
Afwikkeling grondexploitaties	1.550.346	1.550.346	1.550.346	1.550.346	1.550.346
Baggeren	516.156	115.794	156.052	89.085	124.744
Groot onderhoud swimfun	157.281	157.281	157.281	157.281	157.281
Vastgoed	1.293.312	1.211.700	1.659.521	1.167.145	769.823
Wegen	758.505	1.479.348	238.648	414.532	590.416
Kunstwerken	519.208	558.649	422.115	431.448	492.574
Derdengelden	5.895	5.895	5.895	5.895	5.895
Egalisatie riolering	3.718.554	3.781.784	3.871.367	3.978.766	4.094.028
	14.726.265	14.595.742	13.364.707	12.706.517	12.485.663
Rekeningresultaat	1.178.212	0	0	0	0
Totaal generaal	55.051.295	35.973.230	30.727.695	28.883.005	28.947.651

Specificatie verrekening Algemene Reserve en onderhanden werk (in euro's):

- 1.149.000 Centrum Balk activeren
- 513.000 Baggeren geulen buitenwater Lemmer activeren
- 470.000 Uitbreiding De Tarissing Oudehaske afgesloten
- 370.000 Havenkwartier afgesloten
- 230.000 Herstel Marwei afgesloten
- 228.000 Voorbereidingskrediet nieuwbouw Tweespan Lemmer afgesloten
- 100.000 Vrijkomende schoollocaties afgesloten
- 333.000 Overig kleinere mutaties

3.393.000

Overzicht bestemmingsreserve onderhanden werk

	2020	2021	2022	2023	2024
Stand 1-1	13.492.620	1.218.000	38.000	0	0
Onttrekkingen:					
Verrekening algemene reserve	3.393.261				
Programma 1 - Bestuur en organisatie					
Opbouwen BGT aanvulling kadernota 2016	49.191				
Traject lokale democratie	12.402				
Onderzoek toekomst internationale betrekkingen	15.000				
Jubileum 30 jaar stedenband Medias Roemenië	15.000				
Onderzoeken nieuwe vormen van dienstverlening	25.000				
75 jaar bevrijding (progr. 1)	73.000				
Programma 2 - Ruimte					
Verkeerskundige aanpassingen knooppunt Joure	33.429				
Aanleg fietspaden	287.095				
Kosten opruimen A7	96.510				
Kade 5-7 St Nic.	200.000				
Masterplan toegangspoort Lemmer	176.486				
Lemmer, locatie gemeentehuis	152.266				
KN14 Structuurvisie De Friese Meren (Omgevingsvisie)	47.841				
Voorkoming vervolgschade Westermartoren en toren	60.000				
Tunnel Hollandiastraat	39.050				
Actualisatie bestemmingsplan Buitengebied	117.600				
Toezicht permanente bewoning recreatiewoningen	1.335				
Woonvisie DFM 2018-2022	16.352				
Afbouwregeling inzamelaars oud papier	214.942				
Opstellen gemeentelijk monumentenbeleid	41.340				
Landschapsontwikkelingsplan	25.000				
Harmonisatie wegenlegger	59.079				
Delfstrahuizen fase 2	4.433				
Negatieve boekwaarde van het project A6 Delfstrahuizen West, deel 2	17.154				
Negatieve boekwaarde van het project A6 Delfstrahuizen West, deel 2	207.456				
Landschapsbiografie	5.295				
Fossielvrij vastgoed 2030 (voorbereidingskrediet)	20.852				
Tijdelijke maatregelen brandveiligheid camping Lemmer	157.548				
Aanpak maatschappelijke voorzieningen Balk	139.376				
Vergunningverlening en toezicht glasvezelkabel	71.923				
Energietransitie De Fryske Marren	414.750				
Onderzoek veiligheid en uitbreiding fietsroutenetwerk	10.060				
Vervolgaanpak Tûk Wenjen	304.317	200.000			
Planvorming herinrichting Geert Knolweg Joure	125.000				
Cultuurhistorisch raamwerk dorpen DFM	75.000				
Programma invoering Omgevingswet	699.016	595.000			
Milieutaken	36.100	40.000			
Bijdrage biodiversiteitscampagne bewustzijn iedere Fries	23.625	15.000			

Programma 3 - Economie					
Sociaal economisch beleid	21.912				
Stimulering bedrijven vestiging / Glasvezel	170.217				
Economische Zaken	55.933				
Startersleningen marktconsultatie	245.141				
Ontwikkeling recreatie en toerisme Tsjukemar	321.119				
Versterken onderwijs bedrijfsleven	70.000				
Lemmer Poort van Zuidwest Friesland	38.154				
Ondersteuning evenementen	83.000				
Cultuurtoerisme Tsjukemar (progr. 3)	6.604				
Programma 4 - Leefbaarheid en onderwijs					
Realisering ambitie aangepast sporten	28.037				
Aanschaf materiaal zelfwerkzaamheid (sport)	105.000				
Temporiseren bezuiniging sportaccommodaties	24.000	16.000	8.000		
Huur lokalen De Arke	88.000				
Bouwvoorbereiding nieuwbouw Zuyderzee Lyceum	375.650				
Beheer en onderhoud buitensportaccommodaties	173.000				
Onderhoud sportvelden	72.404				
Constructiefout asbest De Schakel Rotsterhaule	16.000				
Vorbereidingskrediet RKPC de Toekomst Bakhuizen	155.000				
Vorbereidingskrediet renovatie Wumkesskoalle Joure	166.000				
Uitbreiding It Klimmerblêd Sint Nicolaasga	107.000				
Vorbereidingskrediet nieuwbouw Echten	192.000				
Constructiefout ventilatie/verwarming De Bolster Balk	210.000				
Onderwijshuisvesting (progr. 4)	169.130				
Programma 5 - Sociaal Domein					
Huisvestingsoplossingen statushouders	76.883				
Vluchtelingendossier	93.658				
Realiseren van de verzilvering (extra middelen welzijnswerk)	66.582				
Sociale Veiligheid	142.495				
Inpassing sociale wijkteams	34.368				
Formatie beleid en bedrijfsvoering afdeling Samenleving	419.576	284.000			
Schuldhelpverlening	157.787				
AZC te Balk onderwijshuisvesting	53.511				
Bijstelling reeks participatiewet	505.000				
Plan van aanpak speelvoorzieningen	15.000				
Vorbereiding nieuwe wet inburgering	190.000				
Algemene dekkingsmiddelen					
Project garantiebanen	20.685				
Digitale dienstverlening	222.802				
Div in beweging	97.041				
I-bewustzijn	66.703				
Flankerend beleid zero base	415.790				
Verhogen arbo-budget/maatregelen R,I&E/inbedding VCA-normering	68.646				
Bantegaplein Lemmer	145.806				
Vorbereidingskrediet huisvesting	90.902				
Evalueren visie De Fryske Marren	15.000				
Digitaal hulpmiddel rapportages	30.000	30.000	30.000		
Totaal onttrekkingen	12.274.620	1.180.000	38.000	0	
Stand 31-12	1.218.000	38.000	0	0	0